

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА СВЕ ПОЛИЦИЈСКЕ РАДЊЕ

БЕРТИЛОНАЖ

И ЊЕГОВА ПРАКТИЧНА ПРИМЕНА

— Д. Ђ. АЛИМПИЋ —

(НАСТАВАК)

(2)

— Исто тако може се корисно употребити антропометриски опис при уговорима о животном осигурању, при констатовању изненадне смрти, утврђењу идентичности умоболних и т. д.

— Једном речи, утврдити личност човечију; дати сваком људском бићу извесну идентичност, трајну и непроменљиву индивидуалност, која се може свагда познати и лако доказати, — то је у најширем смислу предмет ове методе.

Поменули смо већ раније, говорећи о суштини Бертилоновог система, да се он састоји у антропометријском мерењу, антрополошком описивању и описивању помоћу особених знакова. Свака од ових трију операција, даје нам по један опис за себе, а све скупа, опис по Бертилоновом систему, или *антропометријско-полицијски* опис у ширем смислу. Да би се овај последњи могао потпуно појмити, неопходно је потребно, знати по наосод сваки од она три раније поменута, који се називају: *опис антрополошки, опис антропометријски и опис особених помоћу особених знакова*. У нашем даљем излагању, ми ћемо изложити, сва три ова описа, почињући са оним, који је међу њима најважније а то је

I. АНТРОПОМЕТРИЈСКИ ОПИС

Антропометријски опис добива се мерењем ових делова човечијег тела.

1. *Висине стаса;*
2. *Ширине раширених руку;*
3. *Висине бустаула* (стас седећки);
4. *Дужине главе;*
5. *Ширине главе;*
6. *Ширине јагодица;*
7. *Дужине десног уха;*
8. *Дужине левог, средњег прста;*
9. *Дужине левог, малог прста;*
10. *Дужине леве ноге и*
11. *Дужине левог лакта.*

1. Мерење висине стаса (сл. 1).

Висина стаса мери се помоћу једног дрвеног троугла, нарочитог облика, а на једном градуисаном и за зид, вертикално утврђеном метру. Индивиду-а, која се мери, треба да је босонога и леђима на зид наслоњена, али тако, да је кичма удаљена од градуисаног метра, од прилике за 15 см. Положај овај, назван *анатомским*, у многоме је сличан положају — ставу војничком, али без оружја. Тако је преко потребно, да пете буду састављене, као и да додирују зид; стопале да су нешто мало отворене (у виду троугла) и у страну окренуте, колена затегнута, тело право, рамена у једнакој висини и у назад повучена, руке природно опружене низ тело, брада мало подигнута, а поглед хоризонталан.

Као што се из свега овога види, индивиду-у треба поставити у такав положај, да *истим* показује своју највећу висину *пазећи* при том, да *њене* пете додирују земљу.

Пошто је индивиду-а овако правилно постављена, приступа се мерењу, али, пре но што се исто отпочне, треба још десном руком притегнути овлаш трбух индивиду-е и тиме јој

Сл. 1.

спречити померање и савијање у напред. Кад је и ово учињено, онда се левом руком узима поменути специјални троугао и ставља за неколико см. више главе дотичног објекта а уз утврђени метар, тако да је лицем на доле окренут и уз зид добро притиснут. После свега овога, не остаје више ништа, до да се троугао спушта низ метар док овлаш не додирне врх главе, а по том да се на градуисаном метру чита цифра, која се налази спрочу ивице троугла, и која представља висину стаса мерене индивиду-е.

Стављање троугла уз лењир и његово спуштање низ исти, јесу две операције, које треба брзо извршити, а то с тога, да не би индивиду-а померила, било намерно или нехотично првобитни положај свога тела. Ако би, и поред све обазривости, постојала сумња, да је индивиду-а, било слегањем рамена или иначе, променула првобитни положај, онда, да би јој се доскочило, треба је за неколико корачаји помаћи у напред, а за тим је брзо вратити на старо место, и у магновењу, извршити мерење.

Неколико важнијих напомена о мерењу стаса

Од свију побројаних мера антропометријског описа, мерење стаса најрастељивије је, а према томе, и најспособније за обмањивање од стране индивиду-е, која се мери. Најмање небржење, најмања грешка, може проузроковати разлику скоро од 1 см. Кад се овоме дода још и то, да је стас једне исте индивиду-е често пута за читаву десетину милиметара већи из јутра но у вече, кад се, најзад зна, да се тело почиње слезати — смањивати после 25-те године старости, а каткад и раније, онда не треба ништа да нас изненађује, што једна одрасла индивиду-а, у размаку од више година, може показати разлику у величини стаса од 1—3 см. Из овога, опет, излази да, приликом мерења стаса, треба нарочиту пажњу обратити на сантиметре, а на милиметре само у толико, у колико они не прелазе или не подбацују половину сантиметра. При свем том, ипак је саветно, нарочито за новајлију у мерењу, *да цифре чита и бележи онако, како се на градацији показују*.

Дешава се по некад, да треба измерити висину стаса индивиду-е, којој су леђа, мање или више крива, или најзад, савим савијена. Разуме се већ, да је у том случају, немогуће добити прецизну меру, већ се мерач мора задовољити са приближном. Иста пак добија се, кад се стас, па ма он и грбав био, мери онакав какав је, па се после добивеној мери додаје број сантиметара савијености — искривљености леђа, који се број оком оцењује. Тако нпр. означене: стас 1.61.4—3^{mm} (1.61.4 погрбљен — савијен за 3^{mm}) примењује се на стас, који би, да није погрбљен, био висок 1.64.7^{mm}.

Ако има места сумњи, да је грбавост намерно произведена, онда треба после цифре ставити слова *ар.* и знак питања (?) нпр. 1.64—3 пр. (?) (*ар.* је скраћено од превара; по Бертилону је *тр.* скраћено од *tricherie*).

Помињемо најзад још и то, да Бертилон, имајући у виду све могуће обмане, којима је мерење стаса изложено, допушта, да разлика између двају мера једног истог стаса, мереног у кратком размаку времена, може достићи до 7^{mm} изнад или испод праве мере, па да опет не буде никакве грешке. Ако та разлика прелази преко 15^{mm} сматра се као велика грешка, која је извинљива само у том случају, ако је друго мерење вршено у великом размаку времена, па и тада, под условом, да су мере одраслих индивиду-а увек мање, а мере малолетника увек веће од првобитних мера. Захтев овај потпуно је умесан, кад се има у виду, већ поменуто правило о смањивању висине стаса после 25 год. старости.

2. Мерење дужине раширених руку (сл. 2).

Под дужином раширених руку — распоном разуме се највећа дужина, коју могу достићи руке, кад се хоризонтално и

виду крста рашире. У антропометриском опису, њено је место одмах после висине стаса, а то с тога, што је положај индивиду-е готово исти за оба мерења.

Остајући и даље леђима на зид наслоњена (као и код мерења стаса), индивиду-а се позива да рашири руке у виду крста. Мерач пак, окренут лицем градиацији на зиду, придржава јој руке у поменутом положају и принуђава је, да се, према потреби, помиче лево или десно све дотле, док крајња тачка средњег прста леве руке не додирне на зиду утврђени метални прут, који једновремено служи и за мерење бустула. Приликом постављања индивиду-е у овај положај, треба нарочиту пажњу обратити на то, да се она, у тежњи да додирне поменути прут, не савије — искриви у правцу ка њему. Сем овога, треба пазити још и на то, да рамена буду у једнаком и хоризонталном правцу, као и да су руке непокретне, и на зид добро наслоњене. Чим су ови услови испуњени, мерач, пошто је још једном брзим погледом ока с лева на десно прегледао и увери се да је све у реду, чита цифру градиације спровоју средњег прста десне руке.

Сл. 2.

Напомене о мерењу дужине рашир. руку

Као год и код мерења стаса, тако исто потребно је и за ово мерење означити ступањ кривине леђа, ако га има, што бива истим путем као и код стаса.

Исто тако и истим начином тј. словима *пр.* означава се, ако томе има места, сумња: да кривина леђа није природна, већ да је намерно изведена.

У случају, да једна индивиду-а не може да рашири руке, било са свим или у неколико; или да нема једне руке, правило је, да треба мерити оно што постоји — остаје и онако како се појављује. Разуме се већ, да у том случају треба у односној рубрици на картону означити, и тачно објаснити зашто се то тако чини? Ово објашњење потребно је уопште и за све цифре после којих долази реч грбав или слово *пр.*

Између дужине раширених руку и висине стаса постоји један узајамни однос, који се састоји у томе, што је дужина руку, по правилу, најмање за 4 см. већа од висине стаса. Према овоме, кад год се последња мера показује већом од прве, бојати се, да није учињена каква грешка, приликом мерења ма које од њих, те је с тога пробитачно контролисати их — извршити још једном оба мерења. Ако се, и овога пута утврди, да су добивене мере тачне, онда се на картону, после цифре која представља дужину руку, додају слова *пм.* (скраћено од понова мерен), која служе као објашњење изузетне дужине руку према стасу.

Ова писмена (*пм*) могу се, у истом смислу, ставити и после сваке цифре, која изгледа необична, била својом величином или умањеношћу, те да се на тај начин објасни, како нема разлога веровати у какву грешку приликом мерења или писања.

Помињемо још и то, да је дужина раширених руку једна од највећих мера антропометриског описа, и да је још једина, која се изражава само у сантиметрима, тј. без помоћи милиметара. Према томе, а аналого ономе што смо за стас казали, допуштено је, да грешка између два њена мерења достигне 2 см., тј. 1 изнад а 1 испод праве дужине. Разлика преко овога квалификована је као грешка.

За мерење дужине раширених руку, поред већ поменутог прута, који је у вертикалном правцу за зид утврђен, употребљује се још и једна табла — плоча подељена вертикално на см., спровоју којих долази средњи прст десне руке. Ова табла ставља се паралелно према металном пруту, а у растојању од 131 см. Од овог броја продужује се доле градиација на самој табли и то до 200 см., колика је највећа дужина раширених руку.

3. Мерења бустула (сл. 3).

Мерења бустула врши се одмах после мерења дужине руку помоћу инструмената сличних онима, који се за стас употребљују.

Пошто дотична индивиду-а са горњег дела тела поскида све одело сем кошуље, нареди јој се да седне на једну, за ово мерење нарочито удешену столицу, која је за 0-40 см. у висини од пода, и то тако, да су леђа уза зид приљубљена. О овоме се треба нарочито уверити завлачењем руке између леђа и зида. Као год и у претходна два мерења, тако је исто и овде потребно, да рамена буду у једној висини а поглед да је прав. Сем овога потребно је још и то, да су коленице троугласто савијене према бутинама.

Сл. 3.

Кад је индивиду-а заузела овакав положај, онда се даље ради као и приликом мерења стаса, т. ј. десном руком притискује се овлаш трбух индивиду-е, а левом се ставља трбугао уз градуисан метар и спуштао низ исти док не додирне врх главе.

Оне исте напомене, које важе за мерење висине стаса, важе и за мерење бустула, а што се тиче разлике између два његова мерења тако зване допуштене грешке, она се може попети до 2 см.: 1 изнад а 1 испод праве мере.

Поред већ поменутог металног прута и специјалне столице, за мерење бустула употребљује се још и један полуметар, градуисан 0-70—120 см. и утврђен вертикално за зид а у висини 69 см. изнад столице. Метални прут лево је од овог полуметра за 25 см. и паралелан је с њим.

4. Мерење дужине главе (сл. 4).

Мерење дужине главе, које бива одмах после мерења бустула, врши се једним нарочитим компасом, који је снабдевен градуисаним луком од 12—22 см. Приликом овог мерења, индивиду-а је посађена на једну нарочиту клупицу и лицем окренута светлости — сунцу. Само пак мерење, може се, ради лакшег прегледа, поделити на ова три раздела:

Сл. 4.

а) Поставити се с десне стране на поменутој столици посађене индивиду-е и леви крак компаса метнути у издубљеност корена носа, придржавајући га левим палцем и кажипрстом, а остале прете леве руке наслонити на суседне делове носа.

Ухватити, и то једновремено, палцем, кажипрстом и средњим претом десне руке, други крак компаса, ставити га на супротну страну, и спуштати га по задној површини главе све дотле, док се на градуисаном луку не покаже највећа цифра. Овом приликом не треба се само ограничити на покретање десног крака компаса по средњој задњој површини главе, већ га треба кретати и са стране, јер није реткост, да најистакнутија тачка, која опредељује највећу дужину главе, буде са стране потиљка.

б) Пошто је мерач оценио, на градуисаном луку, готово у пола милиметра, дужину главе, диже компас и, помоћу завртке, утврђује га за дужињу коју је нашао.

Ова операција треба да се изврши брзо и без дрхтања, а то ће се постићи, ако су прсти правилно распоређени на компасу. Правилност ова састоји се у томе, што палац леве руке треба да буде преко левог прста компаса и градуисаног лука, а остали прсти, који су раширени, да лако додирују десни крак компаса испод градиације. Палац и кажипрст десни покрећу завртку, која је спровоју почетне црте градиације — индекса.

После свега овога, треба се још постарати, да се мера, која се показује, утврди тачно спровоју црте на градуисаном луку која јој одговара, а по том зашпранити компас.

в) Вратити зашпран компас по нова на старо место т. ј. на главу, и покретати га, као и први пут.

Овим последњим покретима мерач контролише тачност добивене мере и истражује, покрећући крак и с једне и с друге стране медијане (замишљена линија која дели човечије тело на две једнаке половине) да ли се нека мала узвишеност, која би могла са свим изменити меру, није случајно измакла из вида приликом првог мерења.

(Наставиће се.)

АДМИНИСТРАТИВНА ПОДЕЛА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

(ПО СЛУЖБЕНИМ ПОДАЦИМА)

5. Крајински округ

околуно место варош Неготин

срезови: брзопаланачки, кључки, крајински, неготински и поречки

I. Брзопаланачки — ср. место Јабуковац

Тек. број	Назив општина	Тек. број	Назив села и засе- лака који општину сачињавају
1	Брзо-паланачка	1	Брза Паланка
		2	Купусиште
		3	Река
2	Јабуковачка	1	Јабуковац
3	Јасеничка	1	Јасеница
		2	Малајница
4	Мијаиловачка	1	Мијаиловац
		2	Мала Каменица
5	Уровичка	1	Уровица
		2	Вратна
		3	Слатина
6	Штубичка	1	Плавна
		2	Штубик

II. Кључки — среско место Кладово

Тек. број	Назив општина	Тек. број	Назив села и засе- лака који општину сачињавају
1	Врбичка	1	Вел. Врбица
		2	Мала Врбица
		3	Ртково
2	Грабовичка	1	Грабовица
		2	Велесница
		3	Љубичевац
3	Ђердапска	1	Давидовац
		2	Кладушница
		3	Манастирица
		4	Сип
4	Кладовска	1	Кладово
		2	Костол
5	Корбовска	1	Вајуга
		2	Корбово
		3	Милутиновац
6	Подвршка	1	В. Каменица
		2	Крајевац
		3	Подвршка
		4	Речица
7	Текијска	1	Текија

III. Крајински — среско место Салаш

Тек. број	Назив општина	Тек. број	Назив села и засе- лака који општину сачињавају
1	Брусничка	1	Брусник
		2	Кленовац
		3	Табаковац

Тек. број	Назив општина	Тек. број	Назив села и засе- лака који општину сачињавају
2	Глоговичка	1	Дубочане
		2	Глоговица
3	Копривничка	1	Мала Јасикова
		2	Јелашица
		3	Копривница
		4	Чокоњар
4	Лучанска	1	Лука
5	Тамничка	1	Речка
		2	Тамнич
6	Трњанска	1	Поповица
		2	Трњане
		3	Шаркамен
7	Салашка	1	Вел. Јасикова
		2	Метриш
		3	Салаш
8	Сиколска	1	Сиколе

IV. Неготински — среско место Неготин

Тек. број	Назив општина	Тек. број	Назив села и засе- лака који општину сачињавају
1	Буковчанска	1	Буковче
		2	Србово
2	Видровачка	1	Видровац
		2	Дупљане
		3	Милошево
3	Душановачка	1	Душановац
4	Кобишничка	1	Кобишница
5	Милановска	1	Велково
		2	Миланово
6	Праховска	1	Прахово
		2	Самарицац
7	Рајачка	1	Рајац
		2	Рогљево
		3	Смедовац
8	Радујевачка	1	Радујевац
9	Чубарска	1	Брестовац
		2	Карбулово
		3	Чубра

V. Поречки — среско место Д. Милановац

Тек. број	Назив општина	Тек. број	Назив села и засе- лака који општину сачињавају
1	Горњанска	1	Горњане
		2	Танда
2	Д. Милановачка	1	Д. Милановац
		2	Бољетин
		3	Дели Луг
		4	Мајдан Пек

Тек. број	Назив општина	Тек. број	Назив села и засе- лака који општину сачињавају
		1	Голубиње
		2	Мироч
		3	Мосна
		4	Топоница
3	Мосњанска	1	Рудна глава
4	Рудно-главска	1	Клокочевац
		2	Црнајка
5	Црнајска	1	Варош Неготин

6. Крушевачки округ

околуно место варош Крушевац

срезови: жуписки, копаонички, ражањски, расински и трстенички

I. Жупски — ср. место Александровац

Тек. број	Назив општина	Тек. број	Назив села и засе- лака који општину сачињавају
1	Александровачка	1	Александровац са заселцима : Поповци, Пуховац и Старци
		2	Вел. Врбница
		3	Вења Глава
		4	Горње Вратаре
		5	Доње Вратаре
		6	Дренча
		7	Латковац
		8	Лесеновци
		9	Лесковица
		10	Ракља
		11	Ржаница
		12	Стањево
		13	Стубла
2	Новачка	1	Бобате
		2	Витково
		3	Гаревина
		4	Гор. Ступањ
		5	Новаци
3	Плешка	1	Бзеница
		2	Вотурићи
		3	Грчак
		4	Јабланица
		5	Козница
		6	Рогавчина
		7	Стрменица
4	Плочка	1	Вранштица
		2	Јелакци
		3	Плоча
		4	Рокци
		1	Братићи
		2	Дашница
		3	Пасјак
		4	Ратаје
		5	Руденица
		6	Тржац

Тек. број	Назив општина	Тек. број	Назив села и заселака који општину сачињавају
5	Ратајска	7	Тулеш са заселком Срњањи
		1	Вражогрнци
		2	Г. Злегиње
		3	Доброљупци
		4	Д. Злегиње
		5	Љубинци
		6	Парчин
		7	Суботица
		8	Трнавци
6	Трнавачка	9	Шљивово

II. Копаонички — среско место Брус

Тек. број	Назив општина	Тек. број	Назив села и заселака који општину сачињавају
		1	Ботуња
		2	Брус варош.
		3	В. Грабовница
		4	Дренова
		5	Дригевци
		6	Жарево
		7	Жиљци
		8	Кобиље
		9	Липовац
		10	Мала Врбница
		11	М. Грабовница
		12	Тршановци
1	Бруска		
		1	Брзеће
		2	Влајковци
		3	Грашевци
		4	Кочане
		5	Ливађе
		6	Паљевштица са заселком Радманово
		7	Шошићи са заселком Гочманци
2	Влајковачка		
		1	Дупци са заселцима: Ковиоци, Криви Брод и Мошуте
		2	Жуње са заселком Крагујевчићи
		3	Разбојна са заселком Равни
		4	Стројинци
3	Дубачка		
		1	Жилинце
		2	Златаре са заселком Богеше
		3	Белије са заселцима: Босоћани и Стрелари
4	Златарска		
		1	Батоте
		2	Брђане
		3	Игрош
		4	Лепенац
5	Лепеничка		
		1	Будиловина
		2	Крива Река
		3	Мачковац
		4	Милентије
		5	Осредци са заселком Град
6	Расинска	6	Рибаре

III. Ражањски — среско место Ражањ

Тек. број	Назив општина	Тек. број	Назив села и заселака који општину сачињавају
		1	Брачин
		2	Плочник
		3	Претрковац
		4	Скорица
		5	Смиловац
1	Брачинска		
		1	Витошевац
		2	Грабово
		3	Пардик
		4	Подгорац
		5	Шетка
2	Витошевачка		
		1	Варош
		2	Липовац
		3	Малетина
		4	Манастирско
		5	Мађаре
		6	Послон
		7	Прасковче
		8	Рујиште
		9	Ражањ варош
		10	Церова
		11	Црни Као
		12	Чубура
3	Ражањска		
		1	Браљина
		2	Лучина
		3	Мађија
		4	Сталаћ
4	Сталаћска		
		1	Појате
		2	Радошевац
		3	Ћићевац
5	Ћићевачка		

IV. Расински — среско место Крушевац

Тек. број	Назив општина	Тек. број	Назив села и заселака који општину сачињавају
		1	Бивоље
		2	Дедина
		3	Макрешане
		4	Текија са заселком Добромир
1	Бивољска		
		1	Вел. Врбница
		2	Д. Ступањ
		3	Лахислед
		4	Мала Врбница
		5	Мрмош
2	Вел. Врбничка		
		1	Глободер
		2	Мачковац
3	Глободерска		
		1	Бован
		2	Гаглово
		3	М. Шиљеговац
		4	Пасјак
		5	Станци
4	Гагловска		
		1	Дворане
		2	Здравинье
		3	Ловци
		4	Позлата
		5	Петина
		6	Пољаци
5	Дворанска		
		1	Ђунис са заселком Јошје

Тек. број	Назив општина	Тек. број	Назив села и заселака који општину сачињавају
		2	Каоник
		3	Црквина
6	Ђунишка		
		1	В. Крушевица
		2	Гавез
		3	Јасика
		4	Срње
		5	Шапац
7	Јасичка		
		1	Брајковац
		2	Каменари
		3	Коњуси
		4	Љубава са заселком Коморан
8	Коњушка		
		1	Бела Вода
		2	Кукљин
9	Кукљинска		
		1	Гркљани
		2	Јабланица
		3	Купци
		4	Мајдево са заселком Суваја
		5	Шогоље
		6	Штитари
10	Купачка		
		1	Буковица
		2	Буци
		3	Д. Степош
		4	Липовац
		5	Ломница
		6	Сеземча
		7	Слатина
		8	Трмчаре
11	Ломничка		
		1	Вратаре
		2	Глобаре
		3	Крвавица
		4	Падеж
		5	Шапиловац
12	Падешка		
		1	Головода
		2	Капиџија
		3	Кобиље
		4	Модрица
		5	Мудраковац
		6	Паруновац
13	Паруновачка		
		1	Вучак
		2	Луковац
		3	Пепељевац
		4	Читлук
14	Пепељевачка		
		1	Бољевац
		2	Гревци
		3	Зубовац
		4	Крушинци са заселком Злата
		5	Рибари са заселком Витача
		6	Рлица
		7	Росица
		8	Срндаље
15	Рибарска		
		1	Браљина са заселком Мојсиње
		2	Мрзеница
		3	Сталаћ
		4	Трубарево
16	Општина града Сталаћа		
		1	Витановац
		2	Гари
		3	Наупара

Тек. број	Назив општина	Тек. број	Назив села и засе- лака који општину сачињавају
17	Степошка	4	Степош
		5	Шавране
18	Требатијска	1	Дољане
		2	Мешево
		3	Себечевац
		4	Требатин са за- селком Жабаре
		5	Церово
19	Шиљеговачка	1	Беласица
		2	Зебица
		3	Мала Река
		4	Сушица
		5	Шиљеговац

V. Трстенички — ср. место Трстеник

Тек. број	Назив општина	Тек. број	Назив села и засе- лака који општину сачињавају
1	В. Дреновачка	1	Вел. Дренова
		2	Селиште
2	Врњачка	1	Врњци
		2	Гоч са заселком Гвоздац
		3	Липова
		4	Ново Село
		5	Рсовци
		6	Руђинци
		7	Станишинци
3	Љубостињска	1	Богдање
		2	Грабовац
		3	Д. Дубич
		4	Лободер
		5	Планиница
		6	Прњавор
		7	Рајинац
4	М. Сугубинска	1	Божуревац
		2	Мала Сугубина
		3	Михајловац
		4	Рујишник
5	Медвеђска	1	Медвеђа
6	Милутовачка	1	Лазаревац
		2	Милутовоц
		3	Страгари
7	Почековачка	1	Бучије
		2	Д. Рибник
		3	Јасиковица
		4	Лопаш
		5	Камењача
		6	Почековина
		7	Стари Трстевик
8	Стопањска	1	Бресно Поље
		2	Вануће
		3	Голубовац
		4	Округлица
		5	Омашница
		6	Риђевшица
		7	Стопање
		8	Тоболац
9	Стубалска	1	Лозна
		2	Стубал
		3	Угљарево

Тек. број	Назив општина	Тек. број	Назив села и засе- лака који општину сачињавају
10	Трстеничка	1	Брезовица
		2	Г. Рибник
		3	Г. Црнишава
		4	Д. Црнишава
		5	Дубље
		6	Осаоница
		7	Опаџи
		8	Попина
		9	Стублица
		10	Трстеник варош. са засел. Стражба
		11	Чајири са засел- ком Бељици
		12	Штулац

РАСПИСИ

I

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

П.№ 11.549

7 септембра 1882 год.

У Београду

Свима окружним начелствима и у- правама вароши Београда и Мај- дан-Пеџа

Г. министар правде писмом од 3 сеп- тембра ове год. № 3175, јавио је министру унутрашњих дела како полицијске власти не извршују на време пресуде судске по којима је ка осуђен на новчану казну, него одуговлаче извршење за дуго, често по неколико година, а у току тако дугог времена деси се какво опште помиловање Владаочево или наступи застареење пресуде те у таким случајима јединствено узро- ком, дотичне власти, што за тако дуго време није пресуду извршила, — не само што се наноси штета државној каси, него и кривац остане некажњен за своје нева- љало дело.

Оваких случајева било је више у по- следње време. Да би се то у будуће от- клонило, министар унутрашњих дела, пре- поручује — томе начелству — управи — да пресуде судске којима је неко осуђен на новчану казну извршује на време у за- кономе року.

Распис овај начелство — управа — са- општиће и свима потчињеним — среским — кварталним — властима ради управ- љања.

II

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

П.№ 12.912

11 децембра 1886 год.

у Београду

Свима начелствима и управама вар- оши Београда и Мајдан-Пеџа

Г. министар правде, писмом од 8 овог м. № 5315, јавља министру унутрашњих дела, како је имао прилике да се увери из молаба које му долазе ради предлога за помиловање, или одлагања издржавања ка- зни затвора у смислу одредбе § 294 крив. пост. да полицијске власти не извршују на

време кривичне пресуде судске како по грађанској, тако и по кривичној части, кад им се ове од стране дотичних судова на ту цел пошљу. Било је, вели, случајева да се по која пресуда кривична не извршује за једну, две године, па и за дуже вре- мена.

Таквим одуговлачењем у погледу извр- шивања казне над осуђенима, пресуде су често застаревале и извршење њино осу- јеђено је, а осим тога давато је прилике осуђенима да често досађују са молбама личним и писменим тражећи поново или помиловање, или одлагање извршења пре- суде.

Самим законом полицијске власти позване су да извршења пресуда одмах предузи- мају; и само је једино г. министар правде овлашћен наведеним § 294 крив. пост. да одлаже почетак издржавања казне затвора и то најдуже за три месеца, кад за то буде законих разлога.

Г. министар правде достављајући непра- вилну радњу полицијских власти у извр- шивању пресуда судских, молио је за на- ређење: да се пресуде судске извршују одмах, како по кривичној тако и по гра- ђанској части, као што је то законом про- писано; а ако ко затражи да му се од- ложи почетак издржавања казне затвора из узрока предвиђених у поменутом § 294 крив. суд. пост. или да се помилује од казне, онда, у таким случајевима, да се узме молба од молиоца, па њему — г. ми- нистру — са пресудом и потребним извеш- њем, као и са мишљењем власти, пошље на решење.

Министар унутрашњих дела саопштава ово начелству — управи — и препоручује му — јој — да се према напред наведе- ном тачно управља при извршивању кри- вичних пресуда судских.

III

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

П.№ 21.003

14 децембра 1890 год.

у Београду

Свима начелствима и управама вар- оши Београда и Ниша

Чести случајеви застареења иступних пре- суда, услед погрешног схватања многих полицијских власти, да молба за помило- вање задржава пресуду од извршења, дају ми повода, да начелству — управи — скре- нем на овакве појаве пажњу и упуту на правилну примену закона. По § 396 крив. зак. тромесечни рок застарелости овакве пресуде рачуна се од дана, када она буде извршна. Сама природа иступних кривица повлачи за собом потребу за брзу примену казне, предвиђене у извршној пресуди дот- ичне власти, те је зато и казна све сла- бијег дејства, у колико је време њенога извршења удаљеније од дана када је кри- вица учињена. А, како о утицају изречене казне не може бити ни речи за случај за- старелости пресуде, чиме се и циљ казне промашује, и како се услед учестаних мо- лаба за помиловање, које изазивају у то- лико пространију преписку, кад се непо- средно министру унутрашњих дела или

Намесништву, а често пред само време застарелости упуते, то ће начелство — управа — наредити извршење пресуде у законом року кад год до тога времена резултат молбе за помиловање није достављен полицијској власти, јер је допуштање да пресуда застари противзаконита повреда службе, а никојим законским прописом није полицијска власт овлашћена, да пресуду задржава од извршења услед покренутог тражења највише милости.

А да би се овакво поступање власти правилно а с обзиром на могући повољни резултат тражене милости кретало, помиловања ће се и депешом одмах надлежној власти достављати.

IV

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

П№ 7343
30 априла 1892 год.
у Београду

Свима окупљеним начелствима и управама Београда и Ниша

Како су неке извршне власти биле стале сумњати, да ли одлагање извршења казне, што га даје г. министар правде, по § 294 кривичног поступка утиче на ток застарелости осуде или не, те према томе да ли су дотичне осуде застариле или не, пошто одредбе појединих специјалних закона о току застарелости, стоје у противности у вези са одредбама кривичног закона о току и прекиду застарелости § 294 крив. пост., то је министар унутрашњих дела, ово питање преко г. министра правде, изнео пред Касациони Суд, који је у општој седници својој од 11 ов. м. № 3031 донео по томе оваку одлуку:

„По писму г. министра правде од 23 марта 1892 године Бр. 2659, Касациони Суд у општој својој седници, на основу § 16, тач. 2 свог устројства, узео је у претрес питање означено у горњем писму г. министра односно разумевања § 294 казн. пост. суд. у вези с тим, да ли одлагање извршења казне има утицај на извршење саме пресуде, па је нашао:

Односно првог питања г. министровог, „да ли се одредба § 294 крив. пост. простире и на осуде по другим стручним законима осим казненог закона“. —

— Касациони суд, држећи, да иста потреба може изазвати одлагање извршења казне и код других осуда, које су по другом закону од суда изречене, а не само код казана изречених по закону кривичном, — дакле да једне исте побуде за одлагање извршења казне постоје због свих осуда, а и према томе, што законодавац није пропис § 294 крив. пост. ограничио само на казне означене у казн. закону, мишљења је: да по § 294 крив. пост. министар правде може одлагати издржање казне на коју је ко судовима осуђен ма по коме то закону било, а да се то не односи само на случаје предвиђене казним законом.

Односно другог питања: да ли ово одлагање извршења казне има утицај на ток застарелости опште, а нарочито за осуде по штампарским делима, Касациони суд, узимајући у вид:

Да се застарелост у казним делима одређује у јавном интересу целог друштва; по томе, да се наређења закона о томе не могу ни вољом оптуженог а и ни чијом другом наредбом заменити, но шта више, да судови и остале власти имају саме по званичној дужности пазити на рок одређен за застарелост, — држи да одлагање пресуда од извршења не може никако утицати на рок одређен законом за застарелост, јер овде није случај § 80 казн. закона који о прекиду застарелости говори.

По томе министар правде и ако је овлашћен законом а имено § 294 крив. пост. да по свима делима па и по штампарским кривицама извршење казне може одлагати, он мора при овоме одлагању имати у виду прописе о застарелости за поједине случаје и по томе извршење само одлагати за време, за које не би извршење осуде по извесном закону застарило.*)

Ово саопштавам свима полицијским властима на знање и управљање.

*) Види закон о изменама и допунама у закону о штампи од 9 јула 1898 г. по коме и штампарске кривице застаревају по општим одредбама казненог законика.

V

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

П№ 9204
21 маја 1892 год.
у Београду

Свима окупљеним начелствима и управама Београда и Ниша

Дешавало се случајева, да поједини првостепенни судови, кад су своје пресуде по кривичним делима слали полицијским властима на извршење, у спроводном акту а ни на пресуди нису означавали: кога је дана пресуда постала извршна, па је због тога код полицијских власти било разног тумачења, како о дану извршности, тако и о самом почетку и наступању застарелости пресуде по извесним делима, а нарочито по кривицама штампарским, где застарелост осуде, по члану 53 закона о штампи, наступа после три месеца од дана кога постане извршна.*)

Поводом овога умолно сам г. министра правде те је под 9 ов. мес. № 4055 издао свима првостепеним судовима следећи распис:

„Да би полицијске власти, као извршни органи, могле сваку судску одлуку по кривичним делима извршити у законом року, водећи тачна рачуна о застарењу осуда према § 79 крив. зак., са погледом на застарелост и по особеним законима нужно је да унапредак судови при спровођењу осуда на извршење, у спроводном писму означе дан извршности осуде, те да се према томе извршне полицијске власти знају у своме раду управљати.

По молби г. министра унутрашњих дела, препоручујем суду, да унапредак своју радњу, односно извршења кривичних осуда, саображава овом упутству, у духу постојећих законских прописа.“

Препоручује се начелству — управи да овај распис одмах саопшти подручним му — јој — полиц. властима на знање и управљање за потребу оцене питања застарелости осуде, у појединим случајевима.

ОПШТИНСКИ ПОСЛОВИ

Од једног општинског писара добили смо овакво питање:

Петрија жена Ђерасима Никодијевића из села В. тужила је суду општине Н. свога мужа Ђерасима и његове задругаре Милутина и Ђорђа за 196 динара, колико им је дала на зајам у разним приликама.

За доказ тужбених навода, ако би тужени овај дуг одрекли, понудила је главну заклетву.

Тужени Ђерасим, Милутин и Ђорђе, тражили су, да суд одбије тужитељку од тражења, за то, што нема одобрење од свога мужа за вођење овога спора.

Милутин и Ђорђе примили су понуђену заклетву, а тужени Ђерасим изјавио је, да својој жени, тужитељки Петрији, не дозвољава овај поступак, т. ј. вођење ове парнице.

Општински суд одбио је тужитељку од овога тражења, за то: што се жена за живота својега мужа, по § 920 грађан. законика уподобљава малољетницима, који не могу слободно руковати својом имовином, а, по § 109 истога закона, муж се сматра као законити заступник своје жене. Међутим, тужени Петар, муж тужитељке Петрије, није одобрио својој жени Петрији вођење овога спора.

Тај општински писар, пита нас, да ли је ова пресуда добра и на закону основана или не?

Ми му на исто питање одговарамо, да је ова пресуда општинског суда по нашем мишљењу неправилна и незаконна, са ових разлога:

Дух закона није такав, да жена у сваком случају и безусловно мора имати одобрење од свога мужа за вођење парнице, а тако јој одобрење баш у овоме случају није ни било потребно, за то, што је она овде и повела парницу баш противу свога мужа и његових задругара — солидарних дужника; — јер, кад би то одобрење и у овоме случају жена морала имати,

*) Види измене и допуне у закону о штампи од 9 јула 1898 године по којима и штампарске кривице застаревају по општим одредбама казненог законика (главе VIII).

онда би било илузорно оно наређење у §§ 773 и 776 грађанског законика, по коме жена има права да обезбеди и осигура своју имовину, а тужитељка је овом парницом то и тражила; иначе, жена, која има живог мужа, то не би могла никада постићи и своју имовину обезбедити, кад би јој за то безусловно требало одобрење мужевљево.

Један општински писар управо је на нас једно овакво питање:

На пр. Никола Николић из Н. дао је Петру Петровићу, из истог места, 300 динара на зајам и од дужника узео облигацију на ту суму. Облигација није потврђена влашћу, нити ју је дужник сам написао и потписао, већ му је исту, као неписменом, написао други и потписао га а ради сигурности, да дужник овај дуг случајно не одрекне, на облигацији се је потписао и довољан број писмених сведока.

Он нас пита, да ли би се на суду могла доказати истинитост ове облигације оним сведоцима који су на њој потписани, ако би дужник по њој одрекао свој дуг.

Ми му на то питање одговарамо:

I.

Да по § 192. грађанског судског поступка, облигација и свака друга исправа важи само онда, ако је дужник својеручно напише и потпише; а, ако дужник није облигацију сам написао и потписао, она важи само онда, ако је одоверена првостепеним судовима или полицијским, окружним или средњим властима; и,

II.

Да се по § 242. истог поступка, не може доказивати сведоцима никаква тражбина, које сума вредности прелази преко 200 динара, без обзира на основ из кога тражбина произилази, и, на предмет који се тражи; а, по § 243 б. грађ. пост. не може се дозволити доказивање сведоцима ни за мању тражбу од 200 динара, ако се докаже, да је она остатак или део од веће тражбине.

Према овоме, не може се на суду доказивати сведоцима ни истинитост оне облигације о којој нас овај општински писар пита ако би је дужник одрицао за своју већ се она има сматрати као исправна која по закону нема никакве вредности.

Од једног нашег пријатеља полицијског чиновника добили смо једну пресуду општинског суда, која је ваљда јединствена у свом роду. Сматрамо за своју дужност, да је изнесемо на јавност, само ради тога, да би обратили пажњу општинама, да неписменост и неспремност из својих канцеларија што је могуће више искључују. Ми знамо, да општински писари, нити имају нити могу имати факултетску спрему, али знамо то, да сваки онај који хоће, да заузме положај општинског писара, треба све своје време и у служби и ван ове, да уложи своје усавршавању; за обављање свога позива, који не само што засеца у најбитније интересе грађана његове општине, но приноси користи за стабилно уређење рада и законитости у нашој држави како у приватном тако и у јавном општем праву.

Ево те пресуде донете од једног општинског суда која је потписима снабдевена, и печатом општинским утврђена. Ми нећемо мењати ни сам правопис а ни стил којим је иста написана, само изостављамо имена личности и означање суда коме је изречена

Пресуда

Н. удова Н. Н. из Н., оптужила је овоме суду Н. Н. слугу Н. Н. и његовога сина Н., да су ју они између 9 и 10 овог месеца, ноћу украли, два брва оваца заклали и коже и месо однели а остало бацили па је тражила да ју плате за два брва оваца 40 динара.

За доказ свога навода ничим доказала није не прима клетву а и не одобрава.

Оптужени Н. и Н. не признају да су ову крађу учинили у одбрани својој примају и одобравају клетву тужитељки.

Из чињеног ислеђења дело није потпуно доказано, па с тога суд овај из недостатка доказа

Пресуђује

Дасе Н. и Н. заједно да ову крађу нису учинили онда се Н. од тражења одбива и да плати таксу суду

а ако се Н. и Н. нехтедну заклетви онда се осуђују са по десет дана затвора према § 221 и по један месец дана надзора полицијског према § 320, да плате Н. за два брва овце по процени вештака 40 динара на име дангубе 2 динара вештацима по 1 динар и суду таксу.

12/12 189* год.

Председник општ. суда

Н...

Н. Н.

Писар

Одборници Н. Н. Н. Н. Н. Н.

Н. Н.

Саопштена ми је ова пресуда

Н. Н. Н. Н. Н. Н.

Оверава председник суда Н. Н.

№ 1103.

писар Н. Н.

Наше уредништво пошто има оверен препис ове пресуде јамчи за горњу њену садржину у свима правцима.

Општински писари! промотрите ову пресуду и видите, шта све може да учини небрежење и нехат. Зар код толике наше наставе у листу, који непрестано у свима својим бројевима, са највећом енергијом и брижљивошћу доноси не само формуларе но и упуте за радњу по грађанским и иступно кривичним предметима код општ. судова може бити још и оваквих, да се најближе изразимо скандала.

Каква је ово пресуда? Је ли ово иступ, преступ као кривица крађа стокe, или је грађанска парница кад се расправља клетвом?! Одишта шта је ово? Да ли се сме код власти озваничити оваква радња? И какву онда власт представљају они који овакве пресуде изричу, потписују и озваничавају. Ово је у судству ваљда јединствени случај, јер ако оваквих случајева код наших општ. судова има више, ми онда са болом у души морамо да жалимо, што нам наши трудови, да све редове код општ. судова уведемо у правилан колосек, овакве награде дају.

Код толиких наших упута, држимо да је нужно бар то, да сваки општински писар, може квалификовати дело које пред њега долази, да ли је оно предмет грађанског спора или је дело кривично, те да би се по поднетој преставци, на основу наших законских формулара и упута могло узети у рад. Овде на жалост ни тога нема, но поред оне ужасне неписмености у српском језику, поред оноликих грдних кардиналних погрешака у мотивацији реферата разлога и пресуђењу испољава се просто незнање и непојимање саме суштине ствари о којој преставка и тужба тужиоца говори.

Тужилац подноси преставку да му је од стране оптужених извршена крађа стокe, за то не подноси доказе, а суд у свом реферату за извод пресуде наводи од речи до речи: „за доказ свога навода ничим доказала није не прима клетву а и не одобрава?!“

Из самога реферата за разлоге у пресуђењу који се састоји у овоме: „из чињеног ислеђења дело није потпуно доказано, па с тога суд овај из недостатка доказа пресуђује“, види се да је тужба тужитељки узета протоколарно пред судом, што је тешка околност, која терети оне, који су исту као оваку могли на протокол ставити. Та где у прописима полицијске уредбе и кривичног поступка за утврђење постојања или непостојања кривичног дела за оптужбу и оправдања има речи о заклетви тужиоца или оптужених?!“

Ако је ово дело грађанске природе да се може досуђивати на основу главне заклетве онда не може бити речи „о крађи“, а ако је дело крив. природе, онда је оно „крађа стокe“ и подпада за казниност под одредбу § 221 крив. законика глава XXIII, што на жалост и сам општ. суд, који ову пресуду изриче признаје, и онда у томе случају не само што не може бити места заклетви једне или друге стране, за доказ постојања дела, но нема ни надлежности општинских судова за извињање и суђење овог дела.

§ 221 кривич. закона улази у част II крив. законика, дакле она дела, која се сматрају, као преступна, и за извињање којих је надлежна власт полицијска а за суђење надлежни су првостепени судови, пошто је утврђено то, да је вредност покрађе 40 динара, што износи 200 гроша, а § 391. у части III кривичног законика вели да је надлежност општинског суда за

крађе ове врсте одређена до 100 гроша. Дакле овде би се имало узети да је дело преступно, јер не потпада по својој вредности, под § 391 крив. закона, да би се имало узети као иступ.

И шта онда следује, но да се приступи раду по тачној и прецизној одредби § 20 крив. поступка, који у својој првој алинеји гласи:

„Где у месту нема веће полициске власти, ту су дужни кметови у својој општини злочинства и преступљена истраживати и своју непосредно предостављену полициску власт одма извештавати, а међутим се старати, да се траг злог дела не изгуби и да кривац не утече.“

Намера законодавчева овде је и сувише јасно изведена. И код њеног прописа, шта општински суд у овако даном случају треба да чини? Треба на првом месту, да саслуша оштећеног, да изађе на лице места и да констатује стање ствари, да што је више могуће прибере доказе о стању ствари у појављеном и престављеном му делу и да одмах са својим извештајем о овоме извести полициску власт, да њој као надлежној преда ствар у руке, која ће даље у извиђењу функционисати, а не на овакав начин, оваквим јединственим извиђајем и руковођењем за окончавање, стављати сметњу надлежној власти за правилан рад против криваца а на штету тужиоца — оштећеног.

Да је све ово јасно и да је се у овом конкретном случају требало држати овога правила, нека послужи као упут општ. власти, ма поред горе наведеног и јасна одредба § 4 полиц. уредбе, који по крив. предметима, даје надлежност општ. судовима само за она дела из части III крив. закона, а који се означавају као дела иступне природе.

Као иступне крађе означавају се § 391 крив. законика I алинеја: „свака цроста крађа стоке и земљоделског алата у вредности до сто гроша, а осталих ствари у опште у вредности до двеста гроша...“ И када овако јасне одредбе, саме терају власти у круг своје надлежности, онда како је дотични општински суд смео на себе узети не само коначни извиђај по овој кривици, но чак и пресуђене позивајући се у истом на § 221 крив. законика који означаје дело као преступно.

Толико о познавању законских одредаба дотичног суда, односно његова писара, а сада само две три речи о неписмености и самој стилизацији па и компетенцији за суђење.

У пресуди о реферату нема извода о току извиђаја, нема навода о нађеним доказима приликом истог. Пресуда нема ни разлога на основу којих се изриче, а што је најглавније она није састављена ни изречена од стране суда, то јест нема судске компликације. Њу потписује председник суда са три одборника. А где су кметови? Ако одборници замењују кметове, то треба да се тачно значи, да су они њихови заступници. Ако су они такви, онда зашто је суд комбинован из председника и три одборника, када се зна да пуну седницу састављају само три судије?!!!

Нека ова расправа послужи општинским писарима, као упут, да се од оваквих погрешака, које задиру у велику неправилност и неразумевање свога позива и законих одредаба, чувају. Даље, нека даду више пажње нашим упутима и формуларима, које износимо у листу, јединствено ради тога, да им помогнемо, да што правилније одговарају својој служби и своје позиву. Нека нам не замере, што их упућујемо на проучавање наших закона, којима се имају по својој надлежности да служе, приликом појављених предмета пред њих и општ. судова, јер нека не забораве, да интереси државни, општински и приватни зависе од њихове спреме и способности.

Ми рекосмо своје, а на њима је, да наша реч користи не само њима, но и онима који од њих са правом траже помоћи и грађанске заштите.

ЛУДИЛО И ЦИВИЛИЗАЦИЈА¹⁾

— професор Д-р Чезаре Ломброзо-Турин —

Ако је истина да су цифре најбоље оружје и најбољи аргументи за поједине тврдње, онда више нико неће сумњати, кад

¹⁾ Овај је чланак из пера славног италијанског научника Ломброзо донео у првом свом овогодишњем броју одлично уређивави немачки часопис „Die Wage“ који у Бечу излази. Прим. Уредн.

кажемо да се лудило упоредо са цивилизацијом развија, и да данас више случајева лудила има, него раније. Ако прегледамо статистику сједињених држава северне Америке¹⁾ по којој можемо у неколико закључити, како ће Јевропа после сто година изгледати. Тако је у тој држави било луда: год. 1850 — 15610, 1860 — 24042, 1870 — 37452. Год. 1880 поео се тај број на 91997, докле је становништво овако расло: 1850 — 23,191.876, 1860 — 31,440.321, 1870 — 38,538.371, и 1880 — 50,155.873.

Из тога набрајања цифара излази, да је број луда шест пута постао већи, докле се становништво за тридесет година само удвојило. Последње деценије становништво је се множило са 30 процента дакле луде са 155 процента. На 100.000 лица целокупног становништва долазило је на луде 51 жена и 48 људи.

И Италији се пак број полуделих мање множи, јер тамо износи око 17 процента за 18 година.

У Француској²⁾ долазило је на 100.000 становника у години 1883 — 131 луда, 1884 — 133·8, а 1885 — 136·6. У немачкој пак 1883 — 82·7, 1884 — 84·2 а 1885 — 88·5 луда на 100.000 становника.

Ове цифре показују да луда највише има у цивилизованим земљама, и да се њихов број сваке године повећава. До душе, могло би се рећи, да лудило у много случајева не изазива цивилизација, па ипак цивилизација је открила толико случаја. Отварање великих лудница обелоданило је више случајева лудила, која се дотле нису знала. Старање државно не ограничава се данас само на луде, већ и на идиоте и кретене.

Али све то није доста да објасни, зашто се број луда сваким десет година удвојава а за двадесет четворостручава. Знамо, да нам је цивилизација донела нове форме болести, које раније нису ни постојале. Тако се прогресивна парализа тек у последњем веку почела најјаче да шири. Епилепсија се као психичка форма јако умножила, тако да се тако звана тајна епилепсија као појава нашега времена може да сматра. С друге стране алкохолизам је у многоме допринео ширењу разних болести. Данас, пак, немамо само алкохолизам, већ и морфинизам, кокаенизам па чак и етеризам, болесна навиза у узимању супстанција, која служе као узбуђујућа средства, али која се не смеју за дуго употребљавати, ако се неће човек заиста и да разболи. По нашим великим центрима данас влада грозничав рад, који захтева у крајње и претерано напрезање мозга. Отуда чета неурастеничара, хистеричара, толики прекомерни случајеви моралног лудила, толики крајње егоистички људи, који знају само за једну доминирајућу страст, за новац, коме све жртвују та група полу-лудих које Талијани називају „матондима“, Французи „detraqués“ а северо-американци „cracked“, који при обичном имбецилитету имају знаке ђенијалности, а у истини само су просечно интелигентни, екзистирају само у култураним мушким класама великих вароши и центара. По сељима, међу необразованим, ту појаву још нисам приметно.

Сви ови основи показују и објашњавају, откуда у цивилизованим земљама има толико луда; они показују и да статистички бројеви на фактима почивају. Па ипак, била би велика заблуда из тога закључити, да цивилизација ствара луде. Сумарна и упоредна студија садашњости и прошлости, показала би нам, да би неправдо учинили, ако би ужасне последице приписали само цивилизацији.

Лудило је познато и код дивљака као и код примитивних народа.

У санскриту налазимо велики број синонима речи лудила; тако mih (узбудити се), mauth (узнемирити се, отуда и реч mammatha која значи име љубави у античкој Индији), реч mad (опијен бити) од које произлази енглеска реч mad а италијанска matto. Многобројни су и изрази светиње, који су с појмом лудила спојени, на пр. nigrata значи у исти мах светињу, скромност и лудост. Законик Мани, не помиње само луде већ их разликује на идиоте и параличаре и забрањује Браманима да седну с њима за сто или под какво дрво. У Mahābharata има говора о лудима, које лудило спопада. Један од најбољих и најпотпунијих доказа за значај лудила имамо у једном најста-

¹⁾ Compendium of the tenth Census (1880) of the United States, део II., стр. 1659.

²⁾ D-r Raseri: Di alcune statistiche sanitarie in Italia e di altri stati d' Europa, и др. Бодио: Dulletin de l' Institut international de statistique, стр. 112 и 123.

ријем делу индијске медицине у *Ведама*¹⁾ које је скраћено издао Визе. Санскритски лекар разликује свето лудило (*bhutomnāda*) и природно лудило (*umnāda*), по томе, да ли га је добио својеволно или услед страсти и покушаја да нешто немогуће изврши, или што је наукао гнев богова на себе. Свето лудило било је врло често, тако да су га делили по разним демонима који су га изазвали *Devas*, *Asurās* итд. у осам врста.

Да би сазнали како су многобројни случајеви лудила били, довољно је, да укажемо на огроман број фанатичара или на многобројне случајеве религиозног лудила у данашњој Модерној Индији. Тамо има данас на два милиона просјачких калуђера-светаца. Вилзон броји на четрдесет секта не узимајући у рачун и разне будистичке секте²⁾. Свака секта клања се и моли своје богу на разан начин, једни живе од воде и корења; други стоје по неколико сати у хладној води; трећи иду на претима, или као *Aghoris*³⁾ пију мокраћу па онда тело мажу људским изметом. Тако зване *Yogas* сматрају се за највеће свеце. *Yoga* значи „веза с Богом“ а та се „веза“ постиже на тај начин, што дотични гледа да задржи што више може дисање, при томе гледа у врх свога носа и не мисли ни на шта. Могу се лако појмити последице оваке дивље душевне гимнастике!

Да је лудило било познато и Јеврејима, Феницијанима и Карталицима у старом веку доказује се њиховим језиком и историјом. *Meitel*, *mesugam*, *chasiluaval* значи што и луд, бесан. Библија нам прича, да је Давид, када се плашио да не буде убијен, симулирао лудило. У петој књизи Мојсијевом прети Господ будућим грешницима лудилом и најужаснијим болестима. Луде су често сматране за пророке и обрнуто.

Да су и Арављани имали луда, као и Мисирци, непобитан је факт. У колосалном делу: *Exploration scientifique de l'Afrique*, *Relation d'El Ajach*, вели се, да се становници Триполиса славе ради своје искрености и великог броја „*Medjdubs-a*“, а при опису једнога од њих вели се: Он је био један од најбољих *medjdubs-a*, његов *djedjeb* (грчевита грозница) био је сличан. *Medjdubs-u* су многобројни у Алжиру. Тамо влада у осталом вера, ко се без „свете дозволе“ (*idjas*) бави јавно са хемијом или магијом мора полудети. Кад човек чита *Dummond-a Nau-a* тек онда види, колико се луда поштује у Мароку и код суседних номадских племена.

Мусломани поштују своје дервише па ма они и најлуђи били, јер сматрају, да су они ближи Богу него остали. Обично их називају *Eulya Ullah Deli* — божански синови Господњи или боље луде Господње. Разноврсне секте код дервиша показују јаку сличност са манијом. Свака богомоља — тулба — одликује се неком нарочитом игром и молитвом. Неки се моле клањајући се напред, неки у страну, неки обрнуто. Ти се покрети зову *Mercabeli* (уздицање божанске славе), *Ovreo Terkud* (похвала јединства божјег); *Kuфаји* опет никад не спавају, или спавају са ногама у води по читаву недељу дана. Певају песму Алаху, докле леву ногу опруже а десном стапу правити све брже колутове, докле се мртви уморни не сруше и падну у неки занос, који они називају *Haletk*. У таквој религиозној грозници често трпе усижано гвожђе, или се боду сабљама и ножевима. Ја нећу да тврдим да је ово директно лудило, али му је врло слично и примећујем да је овај занос, та неосетљивост телесна, почетна тачка свију експреса религиозног одушевљења готово код свих примитивних народа.

У Кини је тешко наћи доказа за ширење ове болести. У кинеском језику луда и паралитичар једно исто значе, јер реч *пав-а-ота* (лудило) изгледа да преставаља два појма: „болест“ и „мозак“ (меко месо), дакле болест мозга. Јаснија карактеристика лудила налази се у секти, која своју религиозност тера до фанатизма. Присталице секте Гао верују да луде проричу будућност. Ја држим, да лудило у Кини из моралних разлога мање жртава броји, него и у једном другом делу света, јер у Кини влада вековима цивилизација, која је извесне страсти међу становништвом не само угушила већ и уништила.

Као што смо и у почетку рекли, сви ови примери показују да је лудило било и пре цивилизације и да га ова само јаче износи на видик и обелодањује.

ВЕЛИКЕ ОЧИ

од Ж. Рикара

У мртвој тишини што је владала у судској сали, судија је довршавао читање акта којим се оптужује Тесе:

„...Према томе, Антоније Луји Тесе, стар 24 година, апотекарски помоћник оптужен је да је извршио злочин тровања: прво, на Лаури Фагон, жени свога господара, друго Јулијети Фагон, кћери Фагона, и треће Зоји Шаплер, њиховој слушкињи.“

Пошто је председник летимично погледао овај акт, он се окрене оптуженоме, рече хладним гласом:

— Тесе, устаните.

Тесе је млад човек, осредњег раста, слабуњава изгледа. Његова веома мала глава, бледа, пребледа била је без икакве друге ниансе, ако не оне две мрке пруге око његових интелегентних и пријатних очију. Скроман по спољашности, Тесе је, међутим, имао пажљиво очешљану косу, чисте руке, и налицо је на оне људе којима треба неговања, гледања кроз прете, много миловања за њихово нежно срце.

На глас судије, он беше устао. Врло лак покрет видео би се по катшто на његовој горњој усни те би давао овој мирној физиогномији мученички израз.

— Трострука оптужба која на вама лежи, настави даље председник, потврђена је најубедљивијим доказима. С друге пак стране, још сада признајем да ви пред суд долазите са савршено часном прошлосту, и да ови сведоци признају ваше добро владање... Ви сте одрицали пред истражним судијом да сте поменути злочине извршили; међутим кривица је јасна... вас су видели да сте у неколико маха узимали доста јаке дозе беладоне у апотеци господара Фагона код кога сте служили; жена, кћи и слушкиња вашег господара умрле су, у више мање дугим размацама, од истоветне болести, што је доказ аутопсије — тровања беладоном... Да ли и сада опет одрицете?

На усни оптуженога онај покрет поста чешћи: поглед му се за час смути. Изгледало је као да гледа нешто далеко, врло далеко, преко зидова ове тужне судске сале. Дисање му је било тада краће и приметно. На послетку, као да сања, Тесе рече:

— Истина је. Ја сам.

Светина, као у чуду, стаде жагорити, али на једанпут опет настаде ћутање: како ли ће овај симпатичан и пријатан младић да објасни тај велики и тајанствени злочин, како ли ће се бранити? Чуђење се могло опазити и у тону с којим га председник упита:

— Дакле признајете да сте та три лица отровали?

Тесе, после мале почивке одговори само:

— Да.

— Па зашто сте мрзели ове жене?

— Нисам их мрзео.

— Какве сте користи могли имати?

— Користи? Никакве.

— Али... ви сте имали какав било разлог, какав било повод?

И чисто гледајући у све већу и већу даљину, као да ће се онесвестити у уживању неке визије, младић ће рећи, изговарајући сваки слог споро:

— То је било... због очију... због великих очију.

— Шта говорите?

Тесе продужи свој монолог, у неку руку, безбојним, мало промуклим гласом који се једва могао чути:

— Умрле су све три... да... И још многе друге... колико?

Не знам... мислите да сам убица... али ви то не можете разумети... Нико не може разумети... А ја који сам их видео!... Прва је била госпоња Фагон... Био сам веома млад, има већ четири године од тада... На десет месеци пре тога био сам ступио као шегрт код господина Фагона, ишао сам тамо, амо, правило сам пакете... Кад сам у радњу ушао, господин Фагон показало ми је орман, доњи део, на десно..., орман са отровима... Био ми је строго забрањено да у отрове дирам... А међутим, пошто је кључ увек био на орману ја сам уживао, кад бих сам у радњи остајао, да га отварам... Ја сам читао имена отрова, исписана златним словима на црним етикетама... Слутио сам да се тиме може нанети смрт многим људима... а чудновато сам се осећао кад сам о томе мислио... То ме је подстрекавало на живот кад сам био жалостан... А био сам често жалостан; таква ми је нарав, а и мати ме је много тукла у мом детињству... Међутим у апотеци према мени су се понашали врло љубазно, него, кад

¹⁾ Види: *Commentary of the Hindu system of medicine*, Calcutta 1845.

²⁾ Види: *Asiatic Researches*, стр. 24 књ. XVI.

³⁾ Види: Вилзон, књ. XII стр. 205.

је човек много пренатио у извесним годинама, он је већ скачући стапуљен за цео остали свој живот... Радио сам колико сам могао, учио сам ствари брзо, био сам марљив, никада нисам ишао у кафане, нити онамо куда су моји другови недељом обично ишли... Тужили су се на ме да сам подмукао. Премда није била моја грешка што ми се ништа није допадало! Тада још нисам био видео очи!

На једаред Тесе усправи се сасвим, и продужи:

— Сећам се... да... то је било једног понедеоника... никад нећу заборавити тај дан, први понедељак у мају месецу... господар ми рече: „Жена ми је болесна, има лупање суца.“ И отвори орман са отровима, измери пажљиво, преброја капље на оде у своју собу. Чуо сам његове кораке. Ишао ми је било што је госпођа болесна... та она је била тако добра према мени, тако љубазна. Није била врло лепа... изгледа ми да је раније имала поглед неодређен, мутан... сад се већ не сећам лепо... Са мном су поступали боље него у мојој кући, али ипак нисам био сретан: нешто ми је недостајало, али не бих умео казати шта... Након сахата, два, господар ми рече да идем и да видим како је госпођа... У собу сам ушао на врх ногу. Ту је била мала Јулијета; ја запитах тихо како је госпођа, али ме она чу; окрену се, јер је лежала на страни ка зиду, и рече ми: „Боље ми је...“ И гледаше ме... Ах! оне очи!! одатле је, видите ли, потекло све зло што сам учинио... А међутим нисам јој хтео чинити зла... Она је била тако љубазна... какву бих желео да имам матер... Но у том тренутку, кад ме је погледала, видех много у њеним очима, у очима које су постале тако, велике, тако широке!... Изгледало ми је као да никад нисам дотле живео... Као да је синула велика светлост у соби... и у мојим грудима. Нећу никад заборавити какве су биле оне очи... црне, црне, само једна пега, али велика, и тако сјајна, са једним танким кругом као конач. Та се пега окретала око једног зеленог, отворено-зеленог круга... И ја сам увек држао да је она имала граорасте очи...

Он се за часак заустави, клецајући као оно месечар под теретом магнетске навале...

— Ах, оне очи!... кад сам сишао у дућан био сам као луд. Нисам могао да говорим, и међутим тако сам хтео дознати... Много доцније, можда читав сахат доцније, ја могах рећи господару: „Госпођа је могла имати грозницу. Поглед је био тако сјајан.“ Господар се стаде смејати, и одговори ми: „да је то угицај беладоне што сам јој дао“. Он није придавао важности ономе што је говорио. Али ја, ја сам био задовољан што сам то дознао... Сутра дан видим господина Фагона где из ормана узима још једну флашицу. Нисам могао а да не одем у госпођину собу. Видео сам оне тако умиљате, тако крупне очи, а то ми је било много мило. Осећао сам благостање у свом телу, у свем срцу свом... Тако да пред вече ја одем опет питати како јој је. Она ми захвали на интересовању. Није ни сумњала да сам ја ишао за себе, да се огрејем на блеску оних великих, огромних очију. Након неколико дана она се опорави, а ја постах жалостан, жалоснији него пре. Нешто ми је недостајало. На скоро сам схватио шта ми је било потребно. Требало је да их видим, оне очи. Ах, кунем вам се да сам се борио дуго и дуго. Знао сам где је флаша... Колико пута сам је извадио и оставио, не смејући да је отворим!... Једног дана осећао сам као да ћу умрети ако то не видим... украо сам беладоне... Ох! испрва врло мало... Метнуо сам у шољу од млека моје госпође... Каква је то радост била за мене!... И од тада се нисам могао уздржати... био сам побеснео... И увек сам метао све више беладоне, јер ми је изгледало да постају тавније, без оштрине, оне велике очи што ме усређаваху... Кад је умрла, ја нисам могао веровати да је то мојом кривицом... а међутим, у самом себи, добро сам осећао да сам је ја убио... Али то ми је требало... Тада је дошао ред на малу Јулијету и слушкињу Зоје. Видели су ме кад сам узимао беладоне, истина је, ја сам је кришом метао у њихово јело, у њихово вино... На ипак, био сам им врло одан... Али то је било јаче од мене. Ох! тако сам осећао потребу да их гледам, те женске очи, дубоке, без дна, у којима ми се чинило да читам мисли које нисам разумевао, но које су ме опијале, као да сам пио нешто врло јак, нешто што гори... За тим је дошла једна девојка за неки лек, била је лепа, а имала је очи боје шебоја... Осећах да кад би и ове очи постале као оне друге, да бих био срећан, тако срећан... и у леку јој дадох беладоне. Од тада није ми више требало да у

истини видим оне чудновате погледе... сам сам питао оне које би дошле да узму који лек, кад ће га попити... И гледао сам их чудноватом радошћу кад полазе, а у часу кад би њине очи постајале јамачно онакве као што сам већ виђао, ја бих долазио у некакву божанствену екстазу... Ох! божанствену! Ја сам давао увек и увек овог вилинског отрова, и, ноћу, у постељи, кад би се светлост угасила, виђао сам, где из мрака излазе безброј очију, окружених танком жицом злата или емериде, оне велике очи које су ми изгледале да до мене допиру, да ме питају, оне очи које сам убио, очи које су ме воделе...

Ето истине, ја је сад кажем, јер осећам да их не могу више виђати. — Нећу вам узалуд трошити време... зашто да браним свој живот... одведите ме одмах на губилиште, тамо ћу их можда видети, драге очи... сјајне очи... велике очи...

ИМА БОГА...

по судским актима испричао Ф. Веншух

У једној од забачених стаза бечкога Пратера седео је на клупи једног топлог летњег вечера неки младић гледајући немо преда се и прекрстивши руке на груди. Ни лепота природина, ни весело птичије цвркутање не могаше га развеселити. Од времена на време тешко би уздахнуо и онда би му опет заиграо горак осмејак око усана.

Да ли је било љубавна бола, што је младић био тако невесео?

Ах, не, са свим прозаичан осећај беше га тако утукао; осећај глади и сиротиње, осећај беде и невоље...

Сам је био крив за критичан положај у коме се налазио. Он је био трговачки помоћник, али је својом неуредношћу дотле дотерао да су га морали отпустити; а препорука није имао, па није ни могао другу службу наћи.

Оно мало готовине што је имао, брзо је потрошио, сви извори бежу исцрпени и сада је био у грозној недоумици.

Шта да ради?... Шта да започне?...

Да ли да учини крај са собом?

На то се већ био решио!

Чим ноћ падне требао је Хуго Милер, — тако се звао — да учини крај свима патњама и да изврши самоубиство...

Али је још дан био и Пратером се тискаху пролазници тамо амо. Ту је било и богатих и сиромашних, веселих и тужних... грофова и барона, поред посача и раденика, Бечлија и странаца.

Хуго их је гледао намрштено. Та они сви колико их беше, нису знали шта је глад, шта је то три дана не јести ништа...

Задовољна лица, шала и смех који је одјекивао, још га је више љутило... прост човек не може срећу других да види, а да им не завиди и да их не мрзи.

Младића беше беснило спопало а песнице је непрекидно стезао.

Ха, како је он мрзео богате и срећне, који у изобиљу живе, докле он ни најпотребније није имао!... Све би их уништио!...

— Чувајте се, — мрмљао је он у себи, — још нисам мртав! Могу се још предомислити! Ко ме је рођени живот јевтин, тај не цени Бог зна колико ни живот других... ко се решио на самоубиство, тај се може решити и на убиство!... Пружите ми само прилику да знам да би вредно било...

Али он не доврши, већ утону опет у мрачне мисли.

Тако је дуго седео, па не беше ни приметио, да се сунце изгубило и да се небо стаде покривати тамним облацима. Мало по мало, па се и олуја диже помешана са ситним кишним капљицама. Наскоро почеше и муње севати праћене потмулом грмливином.

Сви, колико их је на шеталишту било, похитаху да се склоне, пре но што се облак спусти на земљу.

Младић пак не помишљаше да куд иде. Шта га се тицала олуја. Он је се није плашио. На против, олуја је била баш погодна оним мислима и плановима, које је он мало час у памети ковао. И тако он оста мирно на своме месту.

После једно десет минута била је цела околина пуста и без живе душе. Сви су побегли од пљуска, који тек што се није спустио.

Па ипак, нису сви... На крају горње алеје појави се неки човек корачајући лагано. И ако је и киша почела падати ипак

не убрза он своје кораке, премда је био и без кишобрана. Нонеко је неке жуте панталоне и зелен капут са усправним ократнимом и високим цилиндром. Под мишком је носио некакву књигу, по корицама судећи план и путовођа по Бечу.

Младић беше приметно све те ситнице.

— Сигурно какав путник, Енглец, судећи по спољашности, — рече он у себи, — тај има извесно доста пара! — паде му као друга мисао на памет.

Прстење на руци странчевој које се преливаше, као и златан дебо ланац од сата, потврђиваху да је Хуго имао право. Младићеве очи стаху на један пут некако необично севати.

— Прилика је згодна! Сам ми ђаво помаже! — промумла он у себи. — Сам га је сатана послао... Несрећнице, твоје злато доћи ће ти главе! — и он стеже свој штап од трске, који је имао велику оловну главу.

Странац беше дошао на неколико корака предањ и тек сад беше приметно младића на клупи. Очи му се зауставише за тренут испитујући, али не задржавајући се, продужи он својим гравитетичким корацима даље.

Као муња скочи младић са свога места, када непознати беше леђима њему окренут.

Хуго погледа у наоколо... нигде живе душе.

Он диже штап и за тренут ока мазну што јаче могаше оловном куглом непознатог по потиљку.

Погођени подиже обе руке да се ухвати за главу, али срце и сруши се несвесно на земљу.

Младић клече поред њега.

Што је могао брже празнио му је џепове. Нашао је тежак новчаник и позамашан нотес. Обоје стрпа у џеп, па за тим диже жртву и гурну је у оближње џбуње.

— Дело сам свршио у пола, — промрмља полугласно, — он ме је видео па ме може и познати можда доцније!... Ах, не, мора за увек занемити!

У томе је тренутку пљусак био најјачи, а олуја највећа. Муње и громови мешаху се једно за другим. Али он не обраћаше пажње. Он је требао своје дело и да доврши...

И довршио је!

— Уста му неће више проговорити! — рече он готово с пркосом. — А сад даље са овога места!

Брзим корацима изгуби се он са места извршена злочина. Под заклоном мрака пође му за руком да непажен уђе у свој стан.

Ту брзо скиде своје мокро и влажно одело.

Када је случајно бацио поглед на огледало, поплаши се јер је био блед и узбуђен.

— Сада ме не сме нико видети! — помисли он у себи. —

Моја би ме спољашност одала!

Пошто се мало смирио отвори новчаник и нотес.

У новчанику је било неколико стотина марака у злату и сребру а у нотесу читаво имање немачких и енглеских банкнота.

— Није било за бадава! — рече он задовољно. — Ова сума биће ми довољна за целу будућност!

Своје благо оставио је на сигурно место, па за тим се баци уморан на постељу и заспа дубоким сном. Да, убица је могао да спава... Зла га савест није узнемирала...

Убиство је остало неоткривено! —

* * *

Од тога времена било је прошло неколико година. Хуго Милер, некадашњи јадни, беспослени трговачки помоћник и — убица, био је сада један од најугледнијих бечких трговаца...

Он је био један од паметних људи и капитал на разбојнички начин стечен, умео је корисно да употреби, јер га је сваке године увећавао, тако да је сада био имућан, богат човек.

Његов глас као човека и трговца био је одличан. Свет га је сматрао за поштена и честита, а и сам је о себи тако мислио.

Када би се по неки пут сетио оног крвавог дела, изгледала му све као рђав сан...

Некадашњи и садашњи Хуго Милер биле су две са свим различите особе.

— Човек се мења временом! — говорио је он у себи.

Такође за своје злокобно дело није осећао никакво кајање, као што се није плашио, да ће се дело, које је давно покрила висока трава икад открити.

Нико га не беше видео, нико о томе не знађаше ништа, он сам — однеће тајну са собом у гроб.

Од земаљске правде мислио је Хуго Милер да је потпуно сигуран.

У осталом, он је имао и неке добре стране. Био је енергичан и вредан, далеко од лакоумислених авантура, штедљив; али, без савести, без вере, без религије...

Такав човек за све је способан — ми смо видели већ кад је био у нужди.

Живећи у срећи није га човек судећи по спољашности могао разликовати од најчеститијег створа и такав је за дуго времена важио код свију који су га познавали.

Сада је се налазио на врхунцу среће. Ни за шта више није имао да зажели од како је постао срећним заручником.

Девојка с којом се био верио, била је јединица једног богатог фабриканта и врло лепа. Њена дражесна спољашност привлачила је човека као што је био Хуго Милер који је знао само за чулну љубав. У истини, он је био смртно заљубљен у своју заручницу... Разуме се, да би сва љубав отишла код њега у ветар, да она у исто време није била и богата партија.

Он није само жудио за младом и лепом већ и за богатом женом.

Хуго Милер имао је доста да лепо, ако не сјајно живи... али му је све то мало било. Он је био честољубив и хтео је да буде милионар...

— Живот је тако слadak! — мислио је он по некад изваливши се у наслоњачу. — Штета, заиста штета, што дуже не траје, већ се тако брзо свршава...

Али како против смрти није било лека, то је гледао бар свој кратак век по могућству да продужи.

Природа и вештина пружају по нека помоћна средства а богаташ је у могућности да се њима послужи.

Било је већ настало лето, а са њим и сезона за путовање у разна купатила.

Сви, који имадоше срестава, остављаху варош, да би у лековитим бањама у чистом и морском ваздуху потражили лека и опорављења.

Хуго Милер реши се овога пута да у друштву с будућим тастом и вереницом посети Трувиљ, једну од најелегантнијих француских морских бања.

Из целог света струје овамо сваке године богатаци ради разонођења и лечења.

И наши путници врло су се добро осећали и том приликом учинили и неколико интересантних познанстава...

Време им је брзо пролазило...

Једног вечера у најлепшем расположењу шетаху се кејом. Пре тога беху изврсно динирали а и вино их је парочито било расположило.

Младожења Милер беше ван обичаја мало више повукао. Па ипак није му се могло приметити.

Вече је било дивно и пријатно, те је готово све госте мило на кеј поред кога је било равно као длан шеталиште. Света је било и сувише, из разних држава и крајева светских...

Дражесна вереница беше ухватила под руку заручника, који јој је нешто занимљиво шапутао на ухо. Отац је пак ишао на извесном одстојању за њима.

На један пут иначе румено лице Милерово покри се бледилом, осмејак му изумре на уснама, колена му стадоше клецати и отказаше услугу.

— Шта ти је?... Да ти није зло, драги Хуго?! — узвикну заручница уплашено кад га је видела.

Таст их беше стигао.

— Мора да му је зло... вино је било јако! — рече стари господин. — Хоћу ли да се побринем за кола? — обрну се он зету.

Али овај као да беше пречуо питање.

— Ено, ено! — рече он промукло и гледаше узверено на једно место.

— Шта је то? Шта те толико плаши? Ја ништа не видим! — рече махнувши главом несрећни таст.

— Зар не видите... ону... авет... са бледим, испијеним лицем?... Зар не видите да хита к мени претећи ми?! — викаше Хуго Милер у највећем страху опруживши обе руке и показујући на човека који је мирно туда шетао.

Његова је појава заиста изгледала некако аветинска. Носио је жуте панталоне, зелени капут с усправним оковратником и висок цилиндер. Под мишком је имао некакву лепо повезану књигу.

Његово екстравалантно одело као и укочено држање одаваше га да је Енглец.

Понашање Хуга Милера беше изазвало пажњу мимопролазећих.

Енглец пошто је стигао, заста за тренут и фиксираше групу.

— Спасите ме, спасите ме! — викао је Хуго Милер ван себе тражећи да се за леђа тастова скрије. — Хоће да ме удави... врати се натраг... у гроб с тобом! — викао је он Енглецу као заклинајући га. — Ти немаш посла више са живима!

— Полудео је... јадни зете! — рече тужно таст.

Међутим Енглецу беху превели речи Милерове.

— Је ли могуће? — промрмља он. — Да, више не сумњам!... О, има Бога, има Бога!...

Па за тим окрете се Милеру:

— Убицо!... На посетку сам те нашао!... Свуда сам те тражио да се с тобом разрачунам!

Хуго Милер клече.

— Милост!... Смилуј се! — преклињаше он уздигнувши руке. — Опрости ми! Поклони ми живот, а твоје је све што имам!...

— Нисам се варао! — рече странац за себе, па за тим гласно околостојећим и жандармима: — Ухапсите овога човека, он је зликовац и убица. Пре двадесет година убајен је мој старији брат у бечком Пратеру па за тим опљачкан зликовац је онда избегао казну и ево га сада где се сам одаје. Господа су сведоци. Ја изгледам — додаде за тим објашњујући, — потпуно налик на брата и носим се онако, као што се покојник носио. Лупеж је мислио да се мој брат повампирио када је мене угледао!

— Ужасно!... Убица! — плакаше заручница полетевши оцу у загрљај.

— Умири се дете моје, — тешио је он. — На срећу ми смо спашени! Богу нека је хвала, јер ти још ниси његова жена!

Енглецове речи беху одмах оствестиле Милера. Сада је тек појмио ситуацију и видео ужасну заблуду.

— О, небо! — јакну он. — Шта сам учинио?... Одао своју тајну?... Изгубљен сам на свагда!... О, има Бога, има Бог!

— Има Бога! — поновише махијално сви колико их је било.

Несвесно допусти Милер да га жандарми одвуку у затвор. На суду је све признао.

Осуђен је на — смрт!

— Има Бога! — шапуташе престрављена публика када је доцније над њим и казна извршена! Има Бога!...

ЗЛОЧИН И КАЗНА

РОМАН Ф. М. ДОСТОЈЕВСКОГА

(91)

После се показа, да је те исте ноћи, у дванаест часова, учинио још једну врло ексцентричну и неочекивану посету. Киша никако не престајаше. Сав мокар, уђе у једанаест и двадесет минута у тескобан стан родитеља своје заручнице, на Василијеву острву, у трећој линији, на малом проспекту. Лупао је јако, и испрва учини тамо велику пометњу и забуну; али Аркадије Ивановић, кад је хтео, био је човек с необично лепим манирима тако, да првобитно (премда, уосталом, врло оштроумно) досећање паметних родитеља девојкиних, да је Аркадије Ивановић, извесно, негде већ толико у чашу загледао, да већ ни сам себе не познаје, — тако, дакле, да је то досећање одмах само од себе пало. Ономоћала оца догура са столицом до Аркадија Ивановића, милосрдна и разумна мати, и по свом обичају одмах се упусти у нека поиздаљна и околична питања. (Ова жена није никада непосредна питања чинила, него је вазда испрва пуштала у ток осмехе и трљала руке, а после, ако је требало штогод одмах и поуздано сазнати, например: кад ће Аркадију Ивановићу бити угодно да означи дан венчања, она би почела радозналним и готово жедним питањима о Паризу и тамошњем дворском животу, и тек после већ редом дође и на трећу линију Васиљева острва). У друго доба све то, свакако, уливаше много поштовања, али у овај мах Аркадије Ивановић се показа некако особито нестрљив, и на прецац зажеље

да што пре види вереницу, ма да су му одмах рекли, да је већ она легла да спава. Разуме се, вереница се појавила. Аркадије Ивановић јој правце саопшти, да због неке врло важне околности мора за неко време отпутовати из Петрограда, и стога је баш и донео јој петнаест хиљада рубаља сребра, и моли је, да то прими од њега као дар, пошто је он и раније намеран био да јој ту маленкост подари пред свадбу. Особите логичне везе тога дана са хитним одласком и неодложна потреба тога ради доћи по киши у поноћ, свакако, тим објашњењем нису ни мало исказане, али тек ствар ипак прође лепо. Па шта више и неизбежна охања и ахања, распитивања и чуђења посташе некако намах необично умерени и уздржани; зато захвалност беше најватренија и поткрепљена чак и сузама паметне матере. Аркадије Ивановић устане, засмеја се, пољуби заручницу, потапаше је по обрашчићу, потврди како ће скоро да се врати, и смотривши јој у очима детињску радозналост, али уједно и неко врло озбиљно, немо питање, промисли, пољубивши је још једном, и још се истински пољуби сам у себи, што ће дар одмах отићи под кључ на чување најпаметније од матера. Оде оставивши их све у необичном узбуђењу. Али милостива мамица, одмах полушапатом и брзајући, разреши неке најважније сумње, наиме то, да је Аркадије Ивановић човек велики, човек од реда и са везама, богаташ, Бог зна шта му је у памети сад, смислио и отпутовао, смислио и дао новац, па мора бити нема се чему ни дивити. Одиста, необично је то, што је сав мокар. али Енглеци су например и од тога ексцентричнији, а и сви ти од вишег тона и не осврћу се на то шта ће се о њима рећи, и не церемонишу се. Може бити он баш и хоће тако да иде, те да покаже како се никога не боји. А што је главно, о томе никоме ни речи, јер Бог зна шта још од тога може да буде, него новац што пре под браву, а већ у свему томе најлепше је то, што је Федосја остала у кујни, али главно је нипошто, нипошто, нипошто не треба ништа казивати оној лукавој Реслицх, и тако даље, и тако даље. Седеше тако и шапташе до два часа. Заручница, уосталом, беше отишла да спава, зачуђена, задивљена и мало растужена.

Међутим Свидригајлов равномерно пређе — ков мост, о поноћи, у правцу ка петроградској страни. Киша је престала, али ветар хуји. Свидригајлов почне дрхтати, и у један мах с неком особитом радозналошћу па и с питањем погледа у воду Мале Неве која се црнила. Али брзо му буде врло хладно стајати тако над водом; окрене се и пође на — и проспекта. Корачао је бескрајним проспектом већ врло дуго, скоро по часа, не једном омичући се онако у мраку по дрвеном мосту, али једнако радознано тражаше нешто на десној страни проспекта. Ту негде већ на крају проспекта, он смотри једну гостионицу, од дрвене грађе али пространу, коју је некако недавно мирио, и која се звала, у колико се опомињаше, некако као Андријанопол. Није се преварио у своме рачуну; ова гостионица у овој глувој тишини била је тако видна тачка, да није било немогућно наћи је, па и у помрчини. То је дугачка, дрвена, подрнила зграда, у којој, ма да је било овако позно, још је било осветљено и опажала се нека живост. Он уђе, и замоли за собу једног одрпанка кога сусрете у ходнику. Одрпанко промери погледом Свидригајлова, прене се и одмах га поведе у одељену собу, загушљиву и тескобну, негде већ на крај ходника, у углу, до степеница. Али друге не беше, све су биле заузете. Одрпанко гледаше упитно.

— Има ли чаја? запита Свидригајлов.

— Биће, молим.

— Шта има још?

— Телетина, вотка, послатница,

— Донеси телетине и чаја.

— А више ништа не треба? запита одрпанко чак с неком сумњом.

— Ништа, ништа!

Одрпанко се удали сасвим разочаран.

„Ово је мора бити ваљано место, помисли Свидригајлов, — како то нисам знао. И ја, мора бити изгледам као неко који се враћа из каквог кафе-шантана, али који је путем имао већ неки догађај. Ипак, занимљиво је, ко се овде задржава и ноћива?“

Запали свећу и тачније разгледа собу. То беше ћелица толико мала, да се Свидригајлов у њој не могаде скоро ни да исправи у свој висини. Била је с једним прозором. Постоља

врло прљава, прост обојен ето и столица заузимаху готово сав простор. Зидови изгледаху као састављени из дасака с изгребаним тапетима, који су већ толико прашинави и поцепани, да им се боја (жута) могла још и погодити, али шара се не може никако да распозна. Један део зида и тавана иду косо, као обично у мансардама, али овде изнад ове косине воде стенице. Свидригајлов постави свећу на сто, седне на кревет и замисли се. Али чудноват и непрекидан шапат, који се каткад повишаваше мал' не до узвика, у суседној ћелици, скрену, напоследку, његову пажњу. То шапутање не престајаше откако је он у собу ушао. Стане послушквати: неко је грдио и готово као и са сузама прекоревало неког другог, али се чујаше само један глас. Свидригајлов устане, закљони свећицу руком, а на зиду одмах се засветли једна пукотиница; он приђе и стане разгледати. У соби, унеколико већој од његове, беху два постојаца. Један од њих без суртука, имађаше необично кудраву главу и црвено успаљено лице; стајаше у положају говорника, раскорачио се, да би одржао равнотежу, па дупајући се руком по прсима патетично пребациваше оном другом, што је сиромашан и ништ, и што, шта више, нема звања и чина, да га је он извукао из блата, и да га може кад год хоће отерати, и да све то види једино само прст Свевишњег. Онај кога су корили сеђаше на столицу, и изгледаше као човек који би необично рад био кинуту, али никад не може да му се то деси. Понекад воловским и мутним погледом гледаше на говорника, али очевидно није имао ни појма о чему се то говори, и једва да је штогод и чуо. На столу догореваше свећа, стајаше готово празно стакло вотке, чашнице, хлеб, чаше, краставци и посуђе са давно већ попијеним чајем. Пажљиво разгледавши ту слику Свидригајлов и уклони се равнодушно с места где је пукотиница, и опет седне на кревет.

Одрпанко дође и донесе чај и телетину, и не могаде се уздржати а да још једном не зашита: „Треба ли још штогод?“ Кад опет доби одречен одговор удале се сасвим. Свидригајлов навали на чај, да би се загрејао, те попије чашу, али окусити не могаде ни залогаја, јер је вољу за јело сасвим био изгубио. Очевидно грозницу хоће да добије. Скиде са себе горњу хаљину, жакет, увије се у покривач и леже у постељу. Било му је криво: „Зар не би боље било да сам сад здрав“, помисли он и осмехну се. У соби беше загушљиво, свећица је мутно жмируцала, напољу дуваше ветар, негде у куту гребуће миш, па и у свој соби некако је задисало као на мишеве, и нешто као на коже. Свидригајлов лежи и готово као да будан сања: мисао за мишљу долази и мења се. Чини се као да би желео веома да се својим уображењем закачи о шта било посебито. „Под прозором извесно има нека башта, ето дрвеће већ шушти, не волим кад ноћу дрвеће шумори, овако на бури и у помрчини, ружно осећање!“ помисли од. Па се присети како је пролазећи мимо Петрова Парка чак и с одвратношћу помислио на њ. Уз то сети се и — ва моста, и Мале Неве, и опет му некако би ладно, као малочас, кад је стајао на мосту, над водом. „Нисам никад у животу волео воду, па ни у пејсажима“, помисли опет и осмехну се на једну чудну мисао: „јер, ето, изгледа, као да би сад требало свеједно да буде односно све те естетике и комфорта, а овамо сам постао баш као зверка која свакако бира себи место... у сличном случају. Управо као да се треба вратити Петрову парку! Чинило се зар мрачно, хладно, хе-хе! Мал те није затребало осећања пријатних! ...Збиља, а што ја не угасим свећу? (Угули је). У овој соби до мене легли су, помисли не видећи зветлости кроз ону пукотиницу. — Ето, Марта Петровна, ето сад ако је по вољи, учините част и јавите се, и мрачно је, и место је згодно, и тренутак особит... Али ето ви баш сад нећете доћи...“

Одједном се однекуд сети, као малочас, како је Раскољникову препоручио Разуმიхина, као заштитника Дуњина. „Одиста, ја сам то онда рекао, поготову више ради тога да сам себи задевице стварам, као што је то Раскољников и погодио. Него, нитков је, међутим и тај Раскољников. Много је себи узео. Може временом постати још већи нитков, кад борба јаче избије, а сад му се и *сувише* хоће да живи. Односно те тачке гледишта ти су људи подлаци. Али, нека га ђаво носи, како хоће, шта ме се тиче.“

Никако му се није спавало. Мало по мало слика Дуњечке, како је пре мало времена видео, ствараше се пред њим, и одједном га прође дрхтавица. „Не, то сад ваља оставити на страну“,

помисли он тргнувши се, — „ваља мислити ма о чему другом. Чудно и смешно је то: нисам никад и ни према коме имао веће мржње, нити сам икад желео нарочито коме да се светим, али ово је рђав знак, рђав знак, рђав знак. Тако исто нисам волео да се препирем, нити сам се жестио, — и то је рђав знак! А колико сам јој ово сад наобеђавао, — пих, врага! А ето, готово, да би ме и самлела некако...“ Он опет ућута и стисну зубе; слика Дуњечкина се опет указа пред њим, у длаку као да би она сама била, у ономе маху, кад се страшно уплашила пошто је испалила први метак, спустила револвер, па као мртва, гледала га, тако, да би је он могао и два пут ухватити, а она не би ни руку подигла у одбрану, кад је не би он сам на то подсетио. Сетио се, како му је у тај мах ње чисто жао било, како му је срце пуцало од жалости... „Е, до врага! Опет те мисли; све то треба отурити, отурити!“

Већ се заборављао, грезничаво дрхтавица стишала се; одједном као да нешто претрча испод покривача, преко руке и ноге. Он се стресе: „Их, до ђавола, да није то миш!“ Помисли он. — „Оставио сам телетину на столу...“ Баш му беше веома немило скидати покривач, устајати, зепети, али намах опет нешто непријатно шмигну му преко ноге; он збаци покривач, па запали свећу. Дршћући од грозничаве ладноће нагне се да разгледа постељу, — не беше ништа; он протресе покривач, кад на застирку искочи миш. Потече да га ухвати; миш не бежаше с постеље, него тумараше цикак на све стране, промигољи му се испод прстију, претрчи преко руке, па онда намах јурне под јастук, али у маху осети како му нешто скочи у недра шуња по телу и голица га, и већ је на леђима, под кошуљом. Он уздрхти нервозно, и — разбуди се. У соби беше помрчина, лежао је на кревету, увијен, као и пре, у покривач, кроз прозор се чује фијукање ветра: „Их да гадости!“ помисли он с досадом.

Устане и седне на крај постеље, леђима окренут к прозору. „Та боље је никако и не спавати“, науми он. Међутим од прозора се осећала влага и хладноћа; не устајући с места он навуче на се покривач и увије се у њ. Свећу не припали. Ни о чем није мислио, нити је хтео да мисли; али глање се нижу једна по једна, искрену покидане мисли, без почетка и без краја, и без везе. Као да падаше у полудремеж. Да ли хладноћа, да ли мрак, или влага или ветар који завијаше под прозором и љуљаше дрва, изазивљу му некаку упорну, фантастичну наклоњеност и жељу, — али њему се стане приказивати цвеће. Уобрази диван цветан пејсаж: дан сјајан, тонал, готово врео, празничан дан, Троицин дан. Богат, раскопан, сеоски котец, по укусу енглеском, сав у лејама мирисљава цвећа, оивиченим, а околу све куће; улазак за степенице сав у вијугалицама, а оивичен редовима ружа; видне, ладовинасте степенице, застрте раскошним застором, окружене ретким цвећем у китајским лонцима. Нарочито је опазио у прозорима, у вазама с водом, ките белих и нежних нарциса, који се сагибаху на својим светлозеленим, дебелим и дугим дршкама, и јако мирисаху. Није му се чак хтело одвојити се од њих, али се опет успне по степеницама, и уђе у велику, високу салу, па и ту, свуда, по прозорима, поред отворених врата која воде на терасу, свуда цвеће. Патоси посути свежом, покошеном и мирисном травом, прозори су отворени, свеж, лак, разлађен ваздух продире у собу, тицице цвркућу под прозорима, а на сред сале, на столовима, који су засртвени белим атласним покривачима, стоји мртвачки сандук, обложен белом свилом, гро-де-напл, и оивичен густим белим рипшем. Венци од цвећа обвијају сандук са свих страна. У њему сва у цвећу, лежи млада девојка, у белој хаљини од тила, а руке, као од мрамора срезане, скрстила на груди. Али њена расплетена коса, коса праве блондине, беше мокра; венац од ружа окружаваше јој главу. Строг и већ скамењен и окоштао профил њена лица тако исто изгледа изрезан од мрамора, али осмејак на њеним бледим уснама беше пун неке детињске, безграничне туге и велике жалости. Свидригајлов познаје ту девојчицу; не беше крај тога сандука ни икона ни упаљених свећа, не чују се молитве. Та је девојчица самоубица, утопљеница. Имала је тек четрнаест година, али јој срце већ разбијено, и девојка се убила, ожалостљена увредом, која је ту младу, детињску свест ужаснула и задивила, која је прелила незаслужени стид на њену анђелску чисту душу, и која је увреда ишчупала последњи крик очајања, који се није чуо, него је дрско изружен у мрачној ноћи, у хладноћи, о влакној мокрој јужњавини, као да је ветар дувао...

Свидригајлов се тргне, устане с постеље и корачи ка прозору. Пипајући нађе скакавицу и отвори прозор. Ветар бесно јурне у његову тесну јазбину, и као неким студеним њем облепи му лице и груди покривене само кошуљом. Под прозором, одиста, мора бити нешто да има као башта, па по свој прилици такође летња, за весеље; вероватно је, да и овде дању певају певачи, а чај се послужује. Сад пак са дрва и шибља на прозор шибљу млазеви, прште капље, било је тамно и мрачно као у подруму, једва се могу запазити као неке црне тачке, знак да су то неки предмети. Свидригајлов се прегне преко прозора опирајући се дактовима, и читавих пет минута, не одмичући се, гледаше у ту маглу, у ту помрчину. Услед мрака и ноћи, одјекну пушчани метак, за њим други.

„А, знак! Придолази вода!“ помисли он. — „До јутра ће продрети онуда, где је најниже, на улици, ући ће у сутерене и подруме, успливаће подрумски пацови, а по киши и ветру људи ће, грдећи, мокри, превлачити своје црње у горње спратове... А колико ли је ово часова сад?“ И тек што је на то помислио, а негде у близини, откуца зидни часовник три, као хитајући колико год може. — „Ехе, па то ће кроз један час и да свиће! Зашто чекати? Изићи ћу одмах, отићи ћу право у Петров Парк, изабраћу тамо гдегод какав повећи жбун, добро наквашен кишом, тако, да једва треба ли раменом га додирнути па да на главу пљусну милиони капљица...“ Уклони се од прозора, затвори га, запали свећу, навуче преник, обуче капут, метне капу на главу, па са свећом у руци изиђе у ходник, да потражи одрпанка, који спаваше зар негде у јазбиници, међу свакојаким издеротинама и остацима догорелих свећа, да му плати за собу, и да оде из гостионице. — „Најбољи тренутак, бољи се не може изабрати!“

Дуго је ишао дуж уског и дугачког ходника, а не нађе никога, и већ хтеде гласно зовнути кад намах у мрачном углу, између старог ормана и врата, смотри некакав необични предмет, нешто као живо. Нагне се, принесе свећу и угледа дете, девојчицу од пет година, не више, у хаљиници мокрој као крпа којом се патоси перу. Девојчица дрхташе и плакаше. Она се као није ни препала од Свидригајлова, него гледаше га с тупим дивљењем у својим крупним црним очима, и покатак узјекће, као што бива то код деце која су дуго плакала на престала и већ се умирала, па опет, не, не, и онда опет брекћу и јецају. Лице у девојчице беше бледо, изнурено; она се укочила од хладноће, али „како је допала овамо? То је тако, она се овде сакрила, и сву ноћ није спавала.“ Свидригајлов је дакле стане распитивати. Девојчица намах живахну па стаде брзо, брзо нешто да му теполи својим детињским језиком. Било је ту нешто о „мамиси,“ и како ће „мамиса доци,“ о некакој шољи коју је „јазбила.“ Девојчица говораше не прекидајући, којекато се из целог тог причања могло погодити, да је то смрзнуто невољно дете, које је матери, некаква увек пијана куварица, извесно из ове исте гостионице, већ утукла и зашлашила; да је девојчица разбила мамичину шољу, и толико се уплашила да је још синоћ побегла; извесно, дуго се кријући којекуда по авлији, онако на киши, напоследку се провукла овамо, сакрила се иза ормана и ту остала сву ноћ, плакала, дрхташе од влаге и мокроте, од помрчине и од страха, да ће је сад за све то страшно истући. Он је узме у наручје, врати се у своју собу, метне је на кревет и стане јој скидати хаљиницу и обућу. Поцепане ципелице, па босој нози, биле су тако мокре као да су сву ноћ у бари и блату стајале. Положи је у постељу, покрије и увије од главе до пете. Она одмах заспа. Кад је све то свршио, он се опет тешко замисли. „Још ето смислио везати се!“ заврши намах с тешким злобним осећањем. — „Лудост!“ У досади узме опет свећу да пошто-пото нађе одрпанка и да што пре оде одавде. „Ех, та девојчица!“ помисли он с проклињањем већ отварајући врата, али се још једном врати да види девојчицу, спава ли и како спава? Пажљиво подиже покривач. Девојчица спаваше тврдим и блаженим сном. Загрејала се под покривачем, и бледе јој обрашчиће већ прелило руменило. Али чудновато: то руменило беше некако јасније и јаче него што би могло да буде обично деце руменило. „То је грозничава румен“, помисли Свидригајлов, — то је баш као румен од вина, кад да су јој дали да пуну чашу попије. Црвене усне као да горе, она јак дува, али шта је ово? Намах му се учини да њене дуге црне трепавице поигравају и трепћу, као да се попридижу, а испод њих вири и погледа окце лукаво, оштро, које некако

не детињски жмирка, те као да девојчица и не спава, него се само претвара. Да, тако и јест: њене се мале усне мичу на осмејак; крајеве усана уздрхтавају, као девојчица се још уздржава да се не насмеје. Али ево је сасвим престала да се уздржава; ево већ отворена, јасна смећа; нешто дрско, изазивно светли се на томе сасвим недетињском лицу; то је разврат, то је лице камелије, дрско лице, камелије за продају, од Францускиња. Ево, не кријући се нимало, отварају се оба ока: она га промери пламеним и бестидним погледом; зову га, смеју се... Нешто бескрајно ружно и увредљиво беше у том смећу, у тим очима, у свој тој неваљалштини у лицу детета. „Како, шта! Зар од пет година!“ прошану Свидригајлов у истинском ужасу, „шта... шта је то?“ Али ево се она већ сасвим њему обрће својим запамтелим лици, пружа руке... „А, проклетнице!“ викну Свидригајлов згрожен подижући руку над њом... Али у том тренутку пробуди се.

Сам он на тој истој постељи, онако исто увијен у покривач; свећа не гори; а кроз прозор бели се прави дан.

„Кошмар сву ноћ!“

Он се звољно подиже осећајући се сав ломан и утучен; кости га болеле. Напољу сасвим густа магла, ништа се није могло распознати. Пети час на измаку; преспаво! Устане, навуче свој жакет и капут, још влажан. Напила у џепу револвер, извуче га и поправи каплу; после седне, извади из џепа бележницу, и на првом, највиђенијем листу крупним словима испише неколико врста. Прочита их, замисли се, налактивши се о сто. И револвер и записница бежу му, поред руке. Муве, кренуте дневном светлошћу, лепљаху се за недирнуту телетину, која такође стајаше ту на столу. Он их дуго гледаше и напоследку слободном десном руком стане једну од њих да хвата. Дуго се замарао напрезањем, али је никако не могаде ухватити. Напоследку, опазивши каквим се интересантним послом бави, прене се, стресе сав, устане и одлучно пође из собе. За минут био је на улици.

Бела као млеко и густа магла прострла се над градом. Свидригајлов оде клизавим, блатњавим дрвеним помостом у правцу Мале Неве. Причињаше му се као да је за ову ноћ вода високо нарасла, па и Петрово острво, мокре путањице, мокра трава, мокра дрва и шипрази, па напоследку баш и онај шипраг... онај жбун... С досадом стане да разгледа куће тек да би ма о чем другом имао да мисли. На проспекту нема да сретне ни пролазника ни извоштика. Невесели и прљави изгледају дрвени кућерци јасно жуте боје, са затвореним шалукатрама. Хладноћа, влага, мокрота прожимљу му тело, обузима га језа. Понекад наиђе на фирме од продавница и воћарница, и сваку савесно прочита. Ево се сврши и дрвени помост. Већ је поред велике куће задане. Прљаво, прозебло цетанце, подавијена репа пређе му пут. Некакав мртав пијан, у шибелу, лицем земљи, лежаше на тротоару. Он га погледа и оде даље. Високи чардак мину лево поред њега.

„Ба!“ помисли он, — „па ево места, шта ће ми парк? Бар пред званичним сведоком...“

Он се умало не осмехну тој новој мисли па се уврати у —ску улицу. Ту баш и јесте велика кућа с чардаком. Крај затворених великих врата стајаше, наслоњен уз њих, омален човек, увијен у суро војничко шубе, и са бакарном каском Ахиловом на глави. Дремљивим погледом хладно погледа искоса на Свидригајлова који се примичаше. На лицу му се виђаше она вековечна презирна опора зловоља, која је тако кисело изражена на свима без разлике лицима јеврејског племена. Обојица, и Свидригајлов и Ахил неколико се времена ћутећи посматраху. Ахилу се, напоследку, учини да није све у своме реду што човек, трезан, не пијан, стоји на три корака пред њим, па га гледа нетреници и ништа не говори.

— А-а, штоо ви овде имате послаа? проговори он још никакко се не мичући и не мењајући свога положаја.

— Та ништа, брате, здраво! одговори Свидригајлов.

— Овде није место.

— Ја, брате, путујем у туђе земље.

— У туђе земље?

— У Америку.

— У Америку?

— Свидригајлов извуче револвер и намести обарач. Ахил подиже обрве.

— А-а, штоо је то, те ствари немају овде местаа!

— А што опет да немају.

WWW.UNIB.RA, зато што немају.

— Е, брате, то је баш свеједно. Место је овде лепо: ако те стану питати, ти и одговарај, реци, отпутовао у Америку.

Он прислони револвер на десну слепоочницу.

— Аа, то се овде не може, овде није место! успахири се Ахил ширећи зенице све више и више.

Свидригајлов одапне револвер.

VII.

Тог истог дана, али већ увече, у седам часова Раскољников се приближаваше стану своје матере и сестре, — баш оном истом у кући Бакалајева, где их је Разумихин сместио. Улазак на стенице беше са улице. Раскољников се примиче, али још успорава корак и као колеба се: ући или не ући? Али не би се низашто вратио; одлучио се.

„Осим тога, зар није свеједно, они не знају још ништа,“ мисли он, — „а већ су навикли, да ме сматрају за чудновата човека...“

Одело му беше страшно каљаво, јер је сву ноћ било изложено киши, подерано, угужвано. Лице скоро нагрђено од умора, непогоде, физичке заморености и готово на од читавог дана и ноћи борбе са самим собом. Сву ту ноћ провео је сам, Бог зна где. Али бар се одлучио.

Закуца на врата, мати му их отвори. Дуњечка не беше под куће. Па ни служавка у том добу не десила се. Пулхерија Александровна испрва занеме од радосна изненађења, па онда га ухвати за руку и повуче у собу.

— Е, ето те, дошао си! започне она, застајући од радости. — Не срди се на ме Рођа, што те предусретам тако глупо, са сузама: ја се смејем то, не плачем. Ти мислиш, плачем? Не, него се радујем, а ово је само тако нека моја глупа навика, да ми лију сузе. То ми је остало од смрти твога оца, на све оплачем. Седи, голубићу, мора да си уморан, како видим. Их, како си упрљан.

— Био сам на киши, мамице... као почне Раскољников.

— Ама немој ти тако! прекиде га Пулхерија Александровна пребацијући, — ти мислиш ја ћу те тако сад запиткивати, по старој женској навици; не бој се. Та ја разумем, све разумем; сад сам се већ научила на овдашњи начин; а, одиста, видим и сама, да је овде то тако паметније. Ја сам једном за увек разложила, да ја твојих мисли не могу да схватим, и да ја од тебе не могу тражити рачуна твојих. Ти имаш можда Бог зна какве радове, и планове у твојој глави, или се у њој какве мисли рађају, па зар да те једнако ћушкам у руку: је ли, да те питам, о чему то, збиља, мислиш. Ја сам ето... Ах, Боже! А што сам ја окупила овамо, онамо, као смушена... Ја сам, ето, Рођо, трипут читала твој напис у журналу, донео ми га Димитрије Прокوفيћ. И како сам видела, а, рекох, ето каква сам, луда, мислим се, ето чиме се он занима и шта ради, ето одгонетке! Научни су вазда такви. Он може бити има сад у ово време, нових мисли у глави; он их претреса, промишља о своме, а ја га мучим и ометам. Читам, пријатељу мој, и одиста, много шта и не разумем; али оно тако мора и да буде, уосталом; откуда ћу ја то разумевати?

— Па, дѣте, покажите ми то, мамице.

Раскољников узме новине и летимице гледну на свој чланак. Ма како да је то противуречило његову положају и његову стању, али он осети оно чудно и отровнослатко осећање које осећа писац који први пут види себе штампана; а уз то се још и двадесет и три године његове прикажу. То потраја један тренут. Прочитав неколико врста он се намршти и веома растужи. Сети се одједном све своје душевне борбе потоњих месеца. С гнушањем и љућом баца чланак на сто.

— Али тек, Рођа, нека сам глупа, али опет могу мислити, да ћеш ти врло брзо постати један од првих, ако не први међу првим научницима на свету. И они су смели о теби помислити, да си ти полудио. Ха-ха-ха! Ти не знаш, а ето и они су ту помислили! Ах, јадни црвићи, откуда ће они и да појме шта је то ум! Па ето и сама Дуњечка умало што није поверовала! Покојни твој отац два пут је слао прилоге у новине, — испочетка стихове (ја чувам свештицу, показашу ти кадгод), а после и читаву приповетку (ја сам га сама умолити да му је препишем), и већ како смо обоје молили да приме, и нису примили! Ја, Рођа, пре шест-седам дана, просто да се

убијем гледајући твоје одело, како ти живиш, и шта једеш, и у чему идеш. А сад видим да сам опет била глупа, јер штогод усхтеднеш све сад можеш очас имати и себи добавити својим умом и даром. А сад ето, види се, нећеш, јер се сад много важнијим пословима занимаш...

(Наставиће се).

ТРАЖИ СЕ

Милан Јовановић, сестрић Милоша Игњатовића, лебара из Топчидера, нестало је између 26 и 27 прошлог месеца. Њему је 19 година, омален, сув, црномањаст. Од одела имао је: шајкачу на глави, плаву војничку блузу, а око јаке чоку црвенкасту и чакшире од првог сукна. Управа града Београда Бр. 9036 расписује тражење да се пронађе именовани, па ако се нађе да се упути своме ујаку Милошу.

Мангун ждребица, длаке мишасте, матора две године, висока 145 см. с гривом на десној страни налази се у селу Медвеђи. Начелник среза трстеничког актом Бр. 5161 моли полицијске власти да сопственика потраже и упуते у општину медвеђску, да прими својину.

П О Т Е Р А

Непознати допови ноћу између 26 и 27 пр. мес. украли су из ограђеног шљивара Илији Богдановићу тежаку из Винораче шест брава свиња и то: један нераст матор годину и по, длаке шарене; једну крмачу вране боје — јалову, матору три године; једну врану крмачу — голу, супрасну; једно врано буласто нерашче од годину дана и једно женско назиме од годину, вране длаке. Начелство округа моравског актом бр 4421 моли све полицијске власти да допова и покрађу пронађу и по закону поступе. УБр. 9142.

D-г Алфредо Анђолини, син. пок. Павла и пок. Еуфразије Тањани, рођен 1858 године у Гарлану у Италији, осуђен је пресудом миланског суда на казну, због једне фалсификоване менице од 8000 динара, па бегством амо у Србију, осуђетио извршење пресуде. Управа града Београда актом Бр. 9124 расписује тражење и ако се D-г Алфредо пронађе, да се одмах притвори и о томе Управа извести.

Непознати допови извршили су 27 прошлог месеца покрађу Анђелку Ђенићу механџији из Читлука тиме, што су му разбили касу сандучару и из исте однели 1002 динара у сребру. Начелство округа нишког актом Бр. 5299 моли све полицијске власти да допове и покрађу потраже и по закону поступе. УБр. 9155.

Арнолдo Мортон, из Румо, у Тиролској, железничар оријенталске железнице у Качанику (срез скопљански), рођен 1867. године, удовац, отац двоје деце, вере римокатоличке, писмен, говори: талијански и непотпуно немачки и бугарски, средњег стаса, крупан, црне косе, сивих очију, загаситих бркова, брија се, пати од хроничне болести у носу, што се да приметити по непрестаним усекњавању, побегао је из затвора царско-краљевског конзулата у Скопљу, где је био стављен због злочина из § 222 крив. закона. Управа града Београда актом Бр. 9144 расписује тражење за проналазак Арнолда, па ако се ухвати да се њој под стражом спроведе.

Непознати допови, ноћу између 7 и 8 овог месеца провалили су канцеларију Мите Стојановића адвоката из Ниша, разбили касу и из исте покрали знатну суму новаца у банкмата и злату, један пар минђуша, прстен, дугмета за манжетне и вредеће папире. Начелство округа нишког актом Бр. 5592 моли све полицијске власти да допове и покрађу потраже и нађене њему спроведе. УБр. 9440.

Цветко Колић, циганин из Пирота, стар 24 године, средњег раста, у лицу сув, одевен у панталоне и капут, на ногама опанци а на глави шајкачу, кад је сазнао да је окривљен за крађу побегао је. Начел. окр. пиротског актом Бр. 1334 моли све полиц. власти да Цветка потраже и нађена њему спроведе УБр. 9239.

Непознато лице 4 овог месеца по подне око 4 часа на неопажан начин откачило је златан ланац од сата, који је вишио за појасом свастици г. Дим. Димитријевића писара поштан-

ско-телеграфског одељења, па побегао. Украдени је ланац у плетеном облику, на крају једном имао је мали ланчић са златном куглом од злата; у вредности 60 динара. Управа града Београда расписује тражење за проналазак крадљивца, и ако се пронађе да јој се спроведе с позивом на Бр. 9107. Нарочито се скреће пажња онима, којима би случајно било понуђено за откуп, да о томе известе најближу полицијску власт.

Пребислав Шолајић, из Ивањице, притвореник начелника среза таковског, првог дана Ускрса преко ноћ, улучио је згодан тренутак па убио апсанцију — жандарма, и од овога узео: пушку, револвер, метке и ципни сат, па побегао. Њему је 19 година, средњег стаса, доста развијен, у лицу пун, беле коже, смеђе косе, малих плавих бркова, црних очију, и округлих образа. Одевен у панталонама, копорану и прелуку од жућкастог шајака; на његовим од панталона има поруб од црвене чохе, а на глави шубару. Начелство округа рудничког актом Бр. 4410 моли све полицијске власти, да убицу потраже и нађена њему под стражом спроведу. УБр. 9045.

Непознати допови украли су између 2 и 3 пр. месеца Авраму Милосављевићу из Трмбаса два вола. Једног длаке зекасто — сиве, а другог плаве и по трбуху подбеласт, а рогова виластих. Начелство округа крагујевачког актом Бр. 5123 моли све полицијске власти да допове и покрађу потраже и по закону поступе. А могу о проналаску извести и Управу града Београда с позивом на Бр. 9026.

Непознати допови ноћу између 19 и 20 прошлог месеца украли су и то: Илији Никодијевићу из Белог Ива једну кобилу матору 8 година, ждребну, длаке отворено доратасте, има белегу од убоја на левој задњој ноzi; — и Танасију Милошевићу ондашњем једну кобилу, матору две године, длаке мркодоратасте. Начелство округа нишког актом Бр. 5075 моли све полицијске власти да допове и покрађу потраже и нађене њему спроведу. УБр. 8810.

Јован Стојимировић, из Липа био је код начелника среза подунавског у притвору због извршене опасне крађе. Али он преко ноћ између 24 и 25 пр. месеца скине окове, провали зид апсански, па побегне. Њему је 28 година. Средњег је стаса, сув, црне косе и малих црних бркова, брије се; — предњи су му зуби црни и крњави. Био је одевен у антерију и чакшире. Начелник среза подунавског актом бр. 4454 моли полицијске власти да Јована најживље потраже и нађена њему спроведу. УБр. 8709.

Огромна покрађа. — Цесарско-краљевски аустро-угарски конзулат актом Бр. 4930 2086 по налогу главне полиције у Будим-Пешти известио је Управу вароши Београда, да је из радње Лудвика Хајсела ондашњег златара украђено разних златних и сребрних ствари у вредности 20.000 круна. То је било ноћу између 11 и 12 прошлог месеца. Лопови су провалили зид из побочног празног дућана, ушли у златарску радњу и погупили следеће ствари: сребрне једике у вредности од 8000 круна (већим делом кашике и виљушке), 12 комада разних златних браздана, 15 разних сребрних чаша, 15 разних сребрних заклопаца, 40 пари разних златних минђуша, 40 пари разних сребрних кутија за цигарете, 10—12 кашика за млеко, кафу и чај, један златан женски сат са црвеним калајем, 5 брошева од граната (гдекоји златом утврђен), 5 минђуша од граната (гдекоји златом утврђен), 250 разних златних прстена од брилијанта и других драгих камења, један ланац од корала и белог бисера, 40 сребрних кутија за жигице, 15 сребрних четкица за бркове, једна златна табакера и једна кутија за цигарете са словом М. и седмобраком круном, једна сребрна бицикловисуљка (жужу) са натписом „1900 ev szeptember Győr“, 80 позлатених сребрних оковратних ланаца, 30 женских златних оковратних ланаца (где који са сликом св. Марије), 20 разних златних иглица за машине са разним камењем, 30 златних женских брошева (разних срца и медаља од злата), 8 златних четкица за бркове и 30 сребрних иглица за мушке машине. Управа града Београда актом Бр. 8965, расписује тражење за проналазак лопова и покрађе, па ако се пронађе, да се Управи спроведе. Нарочито се скреће пажња: јувелирима, часовничарима, и купцима златних и сребрних ствари, ако би им ко понудио на продају ма коју украђену ствар да одмах о томе известе полицијску власт, да би се могла предузети потера.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Лазар Јовановић — Јовичић, родом из Барање у Банату 1880 год. по занимању месар; црномањаст, сувоњав, средњег стаса. Решењем управе града Београда од 9 ов. месеца Бр. 9004 прогнат је на свагда у Аустро-Угарску, као по све опасан крадљивац. Лазар је у 1897 год. од стране првост. суда за град Београд био осуђен због крађе новца на месец дана затвора а у год. 1898 од истог суда, опет због опасне крађе новца једном оvd. месару на две године робије са које је осуде пуштен пре неколико дана. Управа града Београда позива све полицијске власти да на Лазара, у случају његовог повратка у Србију обрате најстрожу пажњу и да га казне за повраћај из прогонства и понова прогнају.

У том циљу ми износимо ову слику Лазареву.

КЊИЖЕВНОСТ

Die Polizeiverwaltung Wiens im Jahre 1899., zusammengestellt und herausgegeben von dem **Präsidium der k. k. Polizeidirection Wien**, 1900 Verlag A. Hölder.

Дошао нам је до руку овај интересантан *годишњи извештај* ц. кр. полицијске дирекције у Бечу. Она их почевши од 1876 издаје сваке године, и сваке године ти су извештаји пунији и интересантнији не само за полицајца, већ и за сваког оног, који се интересује данашњим социјалним питањем.

Садржај је ове књиге подељен на 32 главе, које поред опширно разрађеног текста имају статистичке таблице ради боље илустрације онога што се излаже.

У *првој* глави говори се о деоби полицијске дирекције, о чиновницима и о буџету. Бечка централа дели се у три секције, а ова опет у одеље; у *другој* глави излаже се територија и становништво бечко, као и селидбе, које су четири пута у години почетком фебруара, маја августа и новембра.

У *трећој* глави говори се о полицији за штампу. Ту су статистички подаци о листовима и часописима који излазе у Бечу итд.; о друштвима, зборовима задругама и т. д. У *четвртој* глави говори се о благајни, економату: у *шестој* о пасошима и тако редом.

Далеко бисмо отишли у овој нашој скромној белешци, ако бисмо хтели да прикажемо све, шта се у овом опширном извештају бечке полиције налази. То остављамо за другу прилику.

Овим приказом наша је намера да обратимо пажњу наших читалаца који владају немачким језиком.

ИЗЈАВЕ, ПОРУКЕ и ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА

Г. М. М. М. општ. писару Орид. Кад првостепени суд донесе одуку на примедбе општинског суда, учињене према § 20 б. грађ. поступка, онда нам саопштите понова питање које сте покренули па ћемо вам на исто одговорити, а дотле вам не можемо дати траженог одговора, да не би изгледало да тиме утичемо на судски рад.

Г. Н. В. општ. писару Врбица. Ваше питање од 1 марта ове године није довољно јасно, зато вам на исто не можемо дати одговора докле га боље не прецизираете.

Док не одштапамо целокупну „административну поделу Краљевине Србије“ наш ће лист излазити по два броја уједно. Изузетак ће бити само у прешним приликама.